

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Pirmsskolas izglītības skolotājs

Santa Ozola - Ozoliņa

**5- 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšana pedagoģiskajā
procesā**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Docente
Akadēmiskais amats

Dr. paed
Zinātniskais/
akadēmiskais grāds

Inga Stangaine
Vārds Uzvārds

Paraksts

CĒSIS 2021

Anotācija

Darba vadītājs: Santa Ozola- Ozoliņa

Darba vadītāja: docente, Dr. paed. Inga Stangaine

Pētnieciskā darba temats: 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšana pedagoģiskajā procesā pirmskolā

Pētījuma mērķis: pētīt 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšanas iespējas pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma hipotēze: bērnu stāstīt prasme tiks veicināta, ja:

- pedagoģiskajā procesā tiek piedāvāts daudzveidīgs uzskates materiāls (attēlu sižetiskās kartiņas, pasaku grāmatas u.c);
- skolotāja uzdod jautājumus, kas palīdz veidot stāstījumu.

Teorētiskā daļā: tiek vākta informācija par bērnu stāstīt prasmi, kā to veicināt pedagoģiskajā procesā.

Empīriskajā daļā: tiek izmantota teorijas savāktā informācija un tiek veikts pētījums bērnu stāstīt prasmes veicināšanai pedagoģiskajā procesā.

Darba autore izvēlējās šo tematu, jo pašai mājās arī ir tāda vecuma bērns. Kvalifikācijas darba autore veica pētījumu vairāku mēnešu garumā.

Pētījumā piedalījās 15.pirmskolas bērni vecumā 5 – 6 gadi un pētījums notika X izglītības iestādē. Kvalifikācijas darbā ir ievads, teorētiskā un pētnieciskā daļa gan ar secinājumiem un priekšlikumiem, literatūras un avotu saraksts un arī pielikumi.

Kvalifikācijas darbs sastāv no 58 lpp., 12.attēliem, 2.tabulām, 4.pielikumiem, darbā izmantoti 42 literatūras avoti.

Atslēgvārdi: pirmsskola, valoda, runa, stāstīt prasmē, pedagoģiskais process.

Annotation

Job manager: Santa Ozola- Ozoliņa

Head of work: Doent., Dr Ped. Inga Stangaine

Subject of research work: Promoting the skills of 5 – 6 years old in pre- schools teaching.

Purpose of the study: to studying the teaching process of 5 – 6 years – old to tell skills developments.

Study hypothesis : The ability to tell a children will be promoted if:

- the pedagogical process offers a variety of viewing materials (image cards, fairy tale, books, etc.).
- the teacher asks questions that help shape the narrative.

Theoretical part: collecting information on the childs ability to the how to promote it in the pedagogical process.

In the empirical part: the information collected by the theory is used and a study is being carried out to promote childrens skills in the pedagogical process.

The author of the work chose the subject because the child of the same age at home is also a child of the same age. The author of the qualification work carried out the study for several months.

The study involved 15 pre- primary children aged 5 – 6 years and the study took place in the X education establishment. The qualification work consists of an introduction, theoretical and exploratory part, both with conclusions and proposals, a list of literature and sources and also annexes.

The qualification work consists of pages 58, pictures 12, tables, 2, annex 4, 42 sources of literature.

Keywords: preschool, language, speech, knowledge, pedagogical process.

SATURS

Ievads.....	5
1. 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšana pedagoģiskajā procesā pirmsskolā	
1.1 Valodas un runas attīstības uzdevumi	8
1.2 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju raksturojums	14
1.3 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju pilnveide pedagoģiskajā procesā	22
2. Pētījums par 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšanu pedagoģiskajā procesā pirmsskolā	
2.1 Pētījuma metodoloģiskais pamatojums	28
2.2 Pētāmās grupas raksturojums.....	29
2.3 Pedagoģiskais process bērnu stāstīt prasmes sekmēšanai.....	30
2.4 Pētījuma rezultāti.....	
Secinājumi.....	
Ieteikumi.....	
Literatūru un avotu saraksts	
Pielikumi.....	

Ievads

Pētījuma aktualitāti nosaka sabiedriski ekonomiskie aspekti – pirmsskolas izglītības iestādi sāk apmeklēt bērni gan no sociāli labvēlīgām, gan nelabvēlīgām ģimenēm, gan no ģimenēm, kuru vecāki strādā ārzemēs un bērnus audzina vecvecāki, gan no ģimenēm, kas atgriezušies Latvijā no dzīves ārzemēs, gan bērnus ar īpašām vajadzībām. Bērni atdarina vecāku uzvedību un arī to paradumus. Aktualitāti pamato pedagoģiskais aspekts – mainoties bērniem, nepieciešams mainīties mūsdienu prasībām atbilstošiem pedagoģiskajiem paņēmieniem.

Darba autore uzskata no personiskā viedokļa ir nepieciešams nepārtraukti uzlabot darba kvalitāti un arī sekot jaunākajiem pirmsskolas izglītības jauninājumiem, lai mācību centros varētu īstenot uz katra spējam balstītu mācību procesu, kas rit pirmsskolas izglītības iestādē katru dienu. Pēc pirmsskolas mācību programmas norādēm nepieciešams aktualizēt pirmsskolas vecuma bērnu latviešu valodas apguvi. Valoda ir “viens no galvenajiem nacionālās kultūras pastāvēšanas veidiem” (Dzintere, 2007, 13). Darba autore uzskata, ka savukārt viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir iemācīt bērniem izmantot latviešu literārās valodas bagātību, lai vecinātu bērnu stāstīt prasmes attīstību. Savukārt ir ļoti daudz novērots, ka bērni mazāk komunicē ar pieaugušajiem, skolotājiem un arī saviem vienaudžiem. Bērnu vide, kā viņi agrāk rotaļājās ir ļoti mainījusies. Šajos laikos tas ir ļoti aktuāli. Rotaļas, kas attīsta bērnu arvien vairāk tiek iemainītas ar jaunajām tehnoloģijām, kas arvien vairāk ienāk mūsu vidē. Šajā laikā viens no svarīgākajiem ir plašsaziņas līdzekļi un tas ir internets, televīzija un radio (Eņģele, Tauriņa, 2017, 128).

Savukārt bērni un vecāki mūsdienas tik ļoti aizraujas ar virtuālo pasauli un mobilo ieroču lietošanu, ka bieži neatliek laiks pilnvērtīgām ēdienreizēm, miegam, pastaigām svaigā gaisā, sportam, mājas darbiem gan vakariņām ģimenes lokā un istabas sakārtošanai. Bērni spēlē spēles telefonā, planšetē kā arī datorā. Ir ļoti plašs klāsts ar dažnedažādām robotveidīgām rotaļlietām. Tās viņus aizrauj un tām dod vairāk priekšroku. Nevar noliegt, ka virtuālā pasaule ir pārņēmusi gan mūs, kā pieaugušos un arī bērnus. Līdz ar to tas ir viens no iemesliem, kāpēc bērni mazāk savā un pieaugušo starpā sarunājas. Turklāt arī pieaugušie ar tehnoloģijām ir tik ļoti aizņemti, ka mazāk runā un sarunājas ar saviem bērniem un turklāt arī mazāk jautā (Eņģele, Tauriņa, 2017,128). Līdz ar to tādā veidā atstājot diezgan lielu plaisu viņu attīstībā, kas bērnam var raisīt dažnedažādas problēmas viņa attīstībā. Tieši tas var būt

viens no iemesliem, kas var ietekmēt garastāvokli un var ietekmēt emocionālo gan fizisko attīstību, kā arī kognitīvo.

Bērna intelektuālā, emocionālā gan sociālā attīstība, kultūras vērtību apguve galīgi nav iedomājama bez dzimtās valodas. Turklāt bērns ar valodu spēj uztvert apkārt esošo un izprot notiekošo un sakārtojot un radot pasauli (Freibergera, 2009). Savukārt, kā uzsver D. Lieģeniece un I. Nazarova, ka „runu un valodu nav iespējams nodalīt”. Bērns valodu izmanto lai spētu iepazīt sev apkārt esošās lietas un pasauli ap sevi. (Lieģeniece, 1999, 31).

Būtiska loma pirmsskolā ir stāstīt prasmei. Līdz ar to stāstīšanā apgūst vairākas prasmes, un arī lai mēs spētu komunicēt svarīga ir runa un valoda. Darba autore piekrīt T. Zīriņas teiktajam „ Jo vairāk pieaugušais runās ar bērnu , jo ātrāk bērns apgūs jaunus vārdus un papildina savu vārdu krājumu”(Zīriņa, 2017, 146). Būtiska loma, lai sadarbotos, piemēram rotaļā – bērnam ir jābūt ne tikai runas prasmēm, bet jāprot klausīties un dzirdēt runu attiecināt uz konkrētu situāciju jāprot rēķināties ar sarunu biedru esot noteiktām prasmēm (Freibergera, Dzintere, Augstkalne, 2009, 155). Savukārt tas liecina, ka prasmi runāt un valodu lietot par saziņas līdzekli cilvēks apgūst tikai saskarsmē ar citiem cilvēkiem. „Tādēļ ir vēlams rosināt bērnus runāt”. (Plaude, 2001, 77). Praktiski darbojoties ar kādu no pieaugušajiem vai ar savu vienaudzi ar to kopā rotaļājoties, pētot apkārtni un apkārt esošās lietas kas veicina arī socializēšanos. Līdz ar to bērns aktīvi darbojoties apgūst, izprot un iepazīst. Aktīvi darbojoties tas ir tieši tas, kas ir nepieciešams, lai varētu satvert priekšmetus to aizskart un arī pārvietot sev vēlamajā vietā. Savukārt mēs varam bērnam palīdzēt pilnveidot stāstīt prasmes dažādos veidos un darba autore uzsver lai to īstenotu mums vajadzēs dažādas pasakas, attēlus, dažnedažādas rotaļas, dzejoļi mums ar būs noderīgi. Ļoti palīdz konkrēti uzdoti jautājumi. Darba autore uzsver, ka sarunājoties mēs varam doties pastaigās vai rotaļājoties smilšukastē un jo vairāk mēs ar bērnu sarunāsimies jo arī viņa valoda būs bagātīgāka.

Darba autores vadītājā rīta aplī tiek pārrunāts, kā bērniem klājies brīvdienām kas ir redzēts un kas darīts. Grupā ir daži bērni kuri atbild ar grūtībām vai kautrējoties noliec galvu, un smaidot pasaka kādu vārdu. Savukārt ir tādi, kas uzreiz sāk stāstīt gan kur bija, ko darīja un ko labu redzēja. Ļoti lielu lomu šajā procesā ieņem pedagogs, mudinot bērnus stāstīt, turklāt viņš rāda paraugu. Būtiski ir atrast kādu brīvāku brīdi individuāli katram bērnam, lai viņu uzklausītu, izmantojot kādu no stāstīt prasmes pilnveides paņēmieniem. Darba autore uzskata, ka mūsdienas tas ir milzīgs ieguldījums bērna attīstības procesā, jo kā mēs zinām ik katrs bērns vēlas tikt uzklausīts, saprasts un novērtēts.

Pētījuma mērķis: Pētīt 5 – 6 gadīgu bērna stāstīt prasmi veicināšanas iespējas pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma hipotēze: bērnu stāstīt prasme tiks veicināta, ja:

- pedagoģiskajā procesā tiek piedāvāts daudzveidīgs uzskates materiāls (attēlu sižetiskās kartiņas, pasaku grāmatas u. c).
- skolotāja uzdod jautājumus, kas palīdz veidot stāstījumu.

Pētījuma uzdevumi:

1. Izzināt zinātnisko literatūru par bērnu stāstīt prasmi pilnveidi pedagoģiskajā procesā;
2. Analizēt 5- 6 gadīgu bērnu attīstību un stāstīt prasmes;
3. Organizēt empīrisko pētījumu par bērnu stāstīt prasmes veicināšanu;
4. Analizēt iegūtos rezultātus un izstrādāt ieteikumus bērnu stāstīt prasmi veicināšanai.

Pētījuma metodes:

Teorētiskā: literatūras analīze, salīdzinošā analīze.

Empīriskās: novērojums, pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.

Pētījuma bāze: X pirmsskolas izglītības iestāde. Pētījumā piedalījās 15. vecākā pirmsskolas vecuma bērni.

1. 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšana pedaģogiskajā procesā pirm skolā

1.1 Stāstīt prasmes uzdevumi, stāstījuma veidu raksturojums

Stāsti ir spēcīgs veids, kā palīdzēt bērniem mācīties, jo tie ir netieša komunikācija. Stāsti necenšas likt nevienam kaut ko darīt vai izpildīt, vai uzvesties noteiktā veidā. Stāstīšana ir abpusēja, atspoguļot runas un klausīšanās pavērsiens. S. Killic un M. Boffey uzsver, ka „stāstīšana uzlabo klausīšanās prasmi” (Killic, Boffey, 2012, 5-6).

Stāstījums, stāstīt mācēšana, saistītā runa (kad virkne nevis vārdus, bet teikumus) ir šī vecuma 5- 6 gadi galvenais valodas apguves uzdevums. Stāstījuma spilgti raksturo bērna personības sākuma iezīmēs:

- domāšanas loģiku, tā ir saprātīga, pareiza, pamatota;
- stāstījums pietuvināts dzimtās valodas prasībām;
- atbilstīga vārdu izvēle, gramatisko formu lietošana, pareiza un izteiksmīga runa. (Irbe, Lidenberga, 2017, 138).

Pirm skolas vecums- tas ir bērna aktīvas sarunvalodas apguves periods. Pilnvērtīga dzimtās valodas apguve bērnībā nodrošina saiknes garīgā, estētiskā un tikumiskā izaugsmē. Stāstīt prasmes attīstībai pirm skolas iestādē ir jāpievērš ļoti liela uzmanība. Pirm skolas vecumā būtu jāīsteno šādi stāstīt prasmes uzdevumi:

- rosināt atstāstīt tuvu tekstam literāros darbus, ievērojot darbības secību un teksta īpatnības;
- sekmēt prasmi veidot pieredzes stāstus;
- veicināt prasmi veidot sižetiskus stāstus par attēla sērijām, ietverot radošos elementus;
- pilnveidot prasmi veidot sižetiskus stāstus par rotaļlietām, priekšmetiem;
- atbalstīt velmi sacerēt pasakas, stāstus pēc literāra darba motīviem, ja doti galvenie varoņi tēma;
- rosināt stāstījumā ievērot literāro tēlu raksturošanas kompozīciju;
- raksturošanas paņēmienus, atbilstoši literāram žanram;
- veicināt stāstījumā izmantot tēlainās izteiksmes līdzekļus epitetus, personifikācijas, salīdzinājumus (Freiberģa, 1997, 86).

Darba autore uzskata, ka pieaugušais darbojoties gan strādājot ar bērnu ir jāprot bērnu uz klausīt, sadzirdēt, un dot bērnam reālu saprotamu tēmu par ko ar viņu runāt un prast iesaistīt viņu sarunas dialogā, kā arī iedrošināt bērnu atbildēt ar iedrošinošiem jautājumiem. Ir svarīga arī intonācija, ar kādu tiek veikts stāstījums, uzdots jautājums. Tas veicina bērna stāstīt prasmi un runas attīstību..

Uz pieaugušā jautājumu 5 – 6 gadīgs bērns jau spēj atbildēt precīzi, īsi vai ar pilnu saliktu teikumu, protams ja pastāv tāda nepieciešama. Tiek attīstīta prasme novērtēt vienaudžu izteicienus un viņu sniegtās atbildes, prasme precizēt vai labot to. Tomēr joprojām bērniem vēl ir neieciešams pieaugušā paraugs. Prasme atveidot stāstā savu emocionālo attieksmi pret apkārtējiem priekšmetiem gan parādībām jo pagaidām viņos tā vēl ir attīstīta nepietiekami. **Stāstīt prasmes attīstība** notiek katru dienu un arī speciāli organizētās rotaļnodarbībās. Svarīgi ir tas, ka šajā vecākajā pirmsskolas vecumā bērni apgūst tieši monolgrunas pamatus-atstāstu gan stāstu (Zīriņa, 2016). **Stāsts** salīdzinājumā ar atstātu ir daudz sarežģītāks runas attīstības veids, jo jaunā stāsta radīšana ir sarežģītāka jau par gatava literāra darba atveidošanu. Savukārt stāstīt prasmes attīstība bērniem notiek dabiski un nepiespiesti, tas sākas ar parastu un īsu literāro darbu gan arī ļoti vienkāršu sižetu un tiek tālāk virzīts pakāpeniski līdz augstākajām pastāvīgam radošas stāstīšanas līmenim.

R. Kaņepējas norāda, ka ir **četri stāstījuma veidi**:

1. Stāsts par attēlu;
2. Apraksts, kā stāstījuma veids;
3. Pieredzes stāsti;
4. Radošie stāsti (Kaņepēja, 2012, 133).

Darba autore skaidro atstāstīšanas darbības sekmēšanas paņēmienus un norāda, ka rotaļnodarbībās bērni apgūst tēlainās izteiksmes līdzekļus, iegaumē emocionālos gan tēlainos vārdus un māca runāt savā dzimtajā valodā.

Darba augsta mākslinieciska kvalitāte, kas tiek piedāvāts atstāstām nodrošinot stāstījuma gan kompozīciju un valodas formas apguvi tieši māca bērnam saprotami un skaidri neaizmirstot par tā secību veidot stāstu, neaizrauties ar detaļām, un neizlaist pašu galveno domu, t.i attīsta viņa runas prasmi.

Sastādot darbus atstāstām, pieaugušajiem būtu jāņem vērā šādas prasības:

- ✓ māksliniecisks līmenis;
- ✓ dinamiskums un lakonisms;
- ✓ tēlainība, pēctecīgums un satura pieejamība gan interesantums;

✓ neliels apjoms (Eņģele, Tauriņa, 2017, 130).

Un tieši šīm prasībām atbilst tautas pasakas, kā arī īsi un konkrēti stāsti par dzīvniekiem. Turklāt katrā vecuma grupā atstāsta metodikai ir savas īpašības, tomēr ir arī daži kopīgie paņēmieni.

Atstāstīšanas rotaļnodarbības plāns izskatās šādi:

1. literatūras darbu pirmais lasījums;
2. saruna un atbildēšana uz jautājumiem;
3. atkārtota lasīšana.
4. atstāsta veidošana nākamajās dienās (Miltiņa, Skribinovska, 2020, 31).

„Jautājumi un atbildes ir īpašs runas veids, darbība” (Dzintere, Stangaine, Augstkalne, 2014, 16).

Ļoti svarīgi ir pieaugušā jautājumi bērnam, pareizi uzdoti un pareizi, saprotami, noformulēti. Tie ir pedagogam jāprot pareizi uzdot gan pirms stāsta, gan pēc atstāsta. Pēc atstāsta pareizi jānoformulē stāsta loģika, jāatgādina par darbojošiem tēliem un viņu darbības uzdevumiem, tas var papildināt bērna uztveri par atainoto notikumu un tēlu savstarpējo sadarbību. Tas viss kopumā palīdz bērnam izprast konkrēto notikumu un veido savu stāstu. Piemēram, izmantojot kādu gleznā redzamu attēlu, veidot bērna iztēli un izdomu. Ļoti svarīgi ir uzdot bērnam pareizo jautājumu, kas viņu varētu uzvedinātu uz pareizo atbildi. Pie kam ir svarīgi šajā vecuma grupā dot bērnam konkrētu uzdevumu stāstījuma veidošanu ar jau tuvinātu sižeta atstāstu (Miltiņa, Skribinovska, 2020, 22- 23).

Darba autore uzskata, ka ļoti svarīgi sekmēt bērniem prasmi un spēt ieraudzīt ne tikai to, kas attēlots gleznā, bet arī spēt iedomāties notikumus, kas ir bijis pirms un pēc šī notikuma. Šādos gadījumos pedagogs uzdod dažus konkrētus jautājumus, kas it kā iezīmē sižeta līniju, kas izrit no gleznas satura un atliek tikai iztēloties. Bērns apgūst prasmi, kas ir ļoti nepieciešama gan iztēlei, gan paša patstāvīgai stāstīšanas prasmei, jo bērnam ir jāspēj izdomāt stāsta sākumu un beigas par dotās gleznas saturu.

Interesanti notiek **kolektīvā stāstu veidošana**. Tiek bērniem dots uzdevums un vienam no bērniem ir jāizdomā, kas notika ar varoņiem pašā sākumā, otram bērnam jau ir jāraksturo tieši notikumus gleznā, bet trešajam bērnam jau turpmākos notikumus gan arī varoņu turpmākās darbības gan to, kā beidzās viņu darbības šajā stāstā. Rotaļnodarbībās ir vajadzīgs pilnveidot bērnu prasmi novērtēt stāstu saturu, formu un arī atzīmēt veiksmīgus vārdus un izteicienus, kas konkrēti raksturo gleznas saturu un raksturo notikumus gan varoņu darbus. Konkrēto gleznu var izmantot visa gada garumā, bet tikai viņai ir jāpiemēro dažādi

uzdevumi no vieglā un grūtāko pakāpi. Bērni jau stāstu var sastādīt pēc izvēles, kad jau bērni ir labi apguvuši stāstīšanas prasmi tad jau var dot pat pazīstamas vai arī nepazīstamas divas vai vairākas gleznas. Jo tādā veidā bērnam ir lielāka izvēles iespēja sev izvēlēties tīkamāko vai interesantāko sižetu (Irbe, Lindenberga, 2014,126)

Rotaļnodarbības bērniem parasti ļoti patīk. Un pilnīgi, kā no jauna viņi skatās uz sev pazīstamām rotaļlietām gan sekojot līdzī to darbībai gaitai stāstos ar lielu uzmanību.

Sižeta stāstījumu rotaļnodarbībās var ierosināt **inscenējumu**. D. Markus iesaka, ka pēc nodarbībām ir pat ieteicams atstāt rotaļlietas bērnam redzamā vietā, lai bērni varētu ar tām spēlēties un ar rotaļlietu palīdzību izdomāt dažādus inscenējumus. Un pat ir ļoti vēlams, ka pedagogam būtu viennozīmīgi jāiesaistās šajās bērnu spēlēs, kā arī nevajadzētu aizmirst kad ir jāseko līdzī bērna stāsta saturam. Kad jau tiek pietiekami apgūta prasme veidot sižeta stāstus , un tad jau skolotājs var pat nedot paraugu, bet iezīmēt sižetu (Markus, 2003, 47).Vēl viens no svarīgajiem stāstījuma viediem pirmsskolas vecuma bērniem ir **pieredzes stāsts. Stāsts tēlojums par dabas ainavu**. Dabas ainavas apskates secība, piemēram, pēc fotogrāfijām vai dabas kalendāra:

1. Kāds gadalaiks ir redzams attēlā?
2. Kāda dienas daļa attēlota ainavā, kas par to liecina ?
3. Kādu noskaņojumu rada šī ainava?

„Dabas klātbūtne, klusuma skaņas palīdz bērnam iejusties savu tuvinieku emocionālajā stāvoklī, kas izpaužas viņu sejas un acu izteiksmēs, izteikumos un savstarpējās izpratnē, izpalīdzībā, izstaigājot tuvas un tālākas dabas takas. Vecāku māsu un brāļu izjustie iespaidi, vārdiskie apzīmējumi notiekošajam bagātinās bērna valodu ar sinonīmiem un tēlainiem salīdzinājumiem, stāstot par dabas ainavu” (Irbe, Linderberga, 2014, 127).

Dabas parādību vērošana par notikumiem dabā veido pareizu izpratni par notiekošo un rada iespēju notiekošajā salīdzināšanai, un veido bērnam izpratni par dabu kā dzīves vienu no procesiem.

Ar prasmīgi uzdotiem jautājumiem veicina bērna domāšanu un prasmi atbildēt par notiekošo ar saviem vārdiem, kas ir ļoti būtiski pirmsskolas bērna attīstībā. Darba autore uzskata, ka nav svarīgi vai bērns izprot dabā notiekošo (piemēram: zibens izcelšanos, mākoņu veidošanos), bet ir svarīgi, lai viņš saviem vārdiem māk izteikt to, ko viņš izjūt to, kā viņš to izprot. Ir jāatceras, kas tas ir tikai mazs bērns!

Vēl ir viens svarīgs stāstīšanas veids-**stāstīšana no personīgās pieredzes** atbilst arī kolektīvās vēstules sastādīšana (saslimušajam biedram, citas pilsētas bērniem). Šo metodi ļoti

rekomendēja A. Tauriņa. Pedagoģs ņemot palīgā pildspalvu un lapu var palīdzēt bērnam viņa stāstu izveidot gramatiski pareizu un arī interesantu. Šinī gadījumā bērnam tiek attīstīta prasme jau sastādīt īpašus teikumus, jo kā mēs zinām stāsta saturs atšķiras no vēstules sastādoša satura. Vēstuļu rakstīšana ir ļoti cieši saistīta ar stāstīt prasmes attīstību jo vēstuļu rakstīšanai ir liela audzināšanas ietekme. Vēstuļu rakstīšana izraisa bērnos tādu labestīgu attieksmi, kas izraisa bērņā godīgu un draudzīgu attieksmi pret saviem vienaudžiem, pieaugušajiem gan pazīstamiem un arī nepazīstamiem no savas vai citām pilsētām vai arī no citām valstīm.

A.Tauriņa iesaka pedagogam ar bērņa vecākiem vairāk sadarboties lai bērņu redzesloks par svētkiem un izejamām dienām būtu bagātināts lai ir kur iet un lai ir ko apskatīt. Un priekšdienās no redzēto un piedzīvotā spēj izveidot albūmu, ko parādīt saviem vecākiem (Tauriņa, 2017,69). Darba autorei ļoti patīk A. Tauriņas ideja, kuru arī viņa ieviesīs savā darbā, sadarbojoties ar vecākiem. Albūmu var pāršķirstīt, un vēlreiz pārrunāt notikumus, kas arī veicinās bērņa stāstīt prasmi.

Ģimenes vide – tā ir vecāku attieksme pret bērņiem, ģimenes tradīcijas. Ģimenes vide tas ir ģimeniskums, kas veido bērņa un pieaugušo garīgo pasauli, nosaka bērņa kā personības veidošanos un attīstību, viņa izpratni par labo, patieso skaisto, neglīto, tātad veido bērņā vērtību sistēmu. Cilvēks piedzimstot saņem ne tikai ģenētisko, bet arī ģimenes psiholoģisko mantojumu (Dzintere, 2000,10).

Viens no viss sarežģītākajiem stāstījuma veidiem ir **radošais stāsts**, jo šajā stāstā viennozīmīgi ir vajadzīga bērņa pieredze un interese stāstīt par neesošu realitāti. Lai spētu sastādīt radošu stāstu, bērņam ir jāizdomā pašam stāsta saturs un lai šī stāsta saturs būtu sakarīgs un lai atbilstu saturam. Šim stāstam ir vajadzīgs bagātīgs un apjomīgs vārdu krājums un lai spētu veidot kompozīciju (izdomāt sākumu lai būtu kulminācija gan beigas), lai spētu precīzi, interesanti un ar izteiksmi pastāstīt savu radošo stāstu. Turklāt bērņš mērķtiecīgi tās apgūst pareizi virzītā pedagoģiskajā procesā (Miltiņa, Skribanovska, 2020,340).

Kā zināms, valodas videi ir ļoti svarīga loma, jo tās ietekmē bērņa runas gan valodas attīstību, vai bērņš ikdienā regulāri dzird citu valodu, izņemot latviešu valodu. Kāda ir bērņa pieredzē un no kāda vecuma jau viņš dzird šo valodu gan cik stundas dienā gan cik dienas pēc kārtas vai nedēļas, kurš vairāk no ģimenes vai apkārtējiem tajā runā. Vecāki spēlē lielu lomu bērņu valodas attīstībā jau diezgan sen ir uzskatīta par ļoti nozīmīgu arī Latvijā. Taču arī Latviešu tautasdziesmās ir atrodamas norādes, ka bērņa valodas attīstību pirmām kārtām sekmē tēvs un māte , un uz to savā rakstā ir norādījusi A. Vulāne (Vulāne, 2016, 89- 99).

Arī mūsu senču pieredze rāda, ka tieši vecāku dvēseles siltums un mīlestība viņu izteiksmes veids un runas kvalitāte ir bērna valodas apguves garantis. Dziesmās ir manāms arī rituāla atspulgs, t.i., darbības kas veiktas, gan kristībās gan šūpuli šūpojot, lai veicinātu bērna runu un viņa valoda būtu laipna, skaidra un jauka.

- *Darba autore secina, runāt prasmei būtu jāpievērš ļoti liela nozīme, jo šis ir tas vecums kad pamati tiek ielikti bērna tālākai izaugsmei.*
- *Darba autore uzsver, ka jautājumi palīdz stāstīt prasmes attīstībā*
- *Darba autore secina, ka ir dažādi stāstījuma veidi un daži no tiem ir : pieredzes stāsts, radošais stāsts un arī kolektīvā stāsta veidošana u.c.*
- *Svarīga ir valodas vide kurā bērns uzturas dienas gaitā, jo tā attīsta viņa valodu un runu.*

1.2 5- 6 gadu vecu bērnu attīstības raksturojums saistībā ar tematu

Bērns pirmskolas vecumā ir ļoti emocionāls un jūtīgs, viņš visu burtiski uzsūc sevī gan skaņas krasas, formas gan sajūtas un izjūtas. Darba autore piekrīt D. Lieģenieces teiktajam kas tieši šajā vecumā īpaši jādomā par vidi, kas ir bērnam apkārt, lai attīstība spētu noritēt pilnvērtīgāk. Jo tieši šajā vecumā notiek aktīva apkārtējās pasaules izziņas process caur sajūtām – redzi, dzirdi, tausti un ožu. Tas ir turpmākais ceļš uz bērna psihisko procesu attīstību uztveri, uzmanību, domāšanu, atmiņu un gribu. (Lieģeniece, 1999).

Kā, jau mēs zinām, ka cilvēka mūžs sākas ar bērnību. Bērnība ir viens no svarīgākajiem posmiem, lai sagatavotos turpmākai dzīvei. No tā, kā pagājusi bērnība kādi ārējie un iekšējie faktori to ir ietekmējuši, tas noteiks par kādu cilvēku kļūs mazais cilvēks. Darba autore piekrīt D. Markusam, ka „bērnība ir pamats gan dzīves gan valodas mācībai” (Markus, 2003, 78). Šajā vecumā bērniem pa vienu no galvenajām darbībām kļūst rotaļa. Bērnu attīstība veselumā nodrošina dažādās rotaļas. Bērns ņemot palīgā rotaļu tādā veidā izspēlē savus piedzīvojumus, kā arī neaizmirst par valodas spēļu pielietošanu un valodas līdzekļu izmantošanu (Dzintere, 2002, 13).

Fiziskais raksturojums – Šajā vecuma bērniem ir „visoptimālāk attīstījusies kustību sfēra” (Vecgrāve, 1998, 23). Savukārt šajā periodā ir raksturīga liela kustību aktivitāte, augšana gan koordinācijas spēju pilnveidošanās. Bērni jau spēj paveikt sarežģītas kustības. Tāpēc pirmskolas vecuma bērnus iesaista dažādās sporta nodarbībās, tomēr komandu spēles

sacensības šī vecuma bērniem nav piemērotas. Bērnu dabisko aktivitāti iesaka kontrolēt un arī organizēt dažādas kustību rotaļas. Savukārt viens no galvenajiem šī perioda audzināšanas uzdevumiem. Jāmāca saskaņot 2 principus – „Es gribu!” un „Man vajag!” (Svence, 1999, 77-78). Šajā vecumā ļoti ir „jānostiprina viss iepriekš apgūtais”. Turklāt rotaļu saturam ir jābūt vērstām uz „zināšanu paplašināšanu gan arī prasmju pilnveidošanu un arī praktiskās izmantošanas apgūšanu” Balstoties uz pedagoģijas zinātnieces Veltas Golubinas apgalvojumu, ka šajā vecumposmā ar spēļu uzdevumu palīdzību ir „jāveic rokas un pirkstu sīkās muskulatūras nostiprināšana”. (Golubina, 2007, 183- 184). Šajā vecumposmā turpina pilnveidoties bērnu prasmes gan iemaņas koncentrēt skatienu uz sīkām lietām, turklāt uz vairākām vienlaicīgi, jo acu koordinācija pilnveidojas, turklāt acu attīstīšanās nav vēl beigusies. (Svence, 1999, 78). Jo šajā vecum posmā turpina joprojām pilnveidoties „acuroku koordinācija”. (Svence, 1999).

Kognitīvās attīstības raksturojums – Savukārt „pedagoģiem būtu jāsaprot, ka bērnu valodas prasmes atspoguļo ne tikai viņu kognitīvās spējas, kā arī iespējas dzirdēt un lietot valodu, ko nodrošina viņu vide (Hoff, 2009, 3).” Darba autore izpētot pieejamos interneta materiālus, konstatē, ka kognitīvā attīstība ir saistīta ar bērnu domāšanu, uz loģisko spriešanas spēju, bērns šajā vecumā jau var atgriezties pie tā, ko iepriekš ir izdomājis un veidot turpmāko darbību. Kā norāda G. Svence ir saskaitījis 4. kognitīvās attīstības stadijas 5- 6 gadus veci bērni pieder pie pirms operacionālās stadijas no 1, 5gadiem līdz 7.gadiem. Ž. Piažē to raksturo tā: galvenā pamat pazīmē ir simbolu izmantošana, jo arī vārdu kā simbolu apguve (Svence, 1999, 79).

Uztvere - Šajā vecumā „iekšējās uztveres modeļi”, turpina attīstīties . Bērni joprojām mācās veidot lietu kopsakarības un pazīt lietas gan situācijas pēc to būtiskajām pazīmēm.

- Redzes uztvere ir tā, kas šajā posmā ir jāattīsta īpaši. Pirmkārt ir jāturpina pilnveidot krāsu uztvere, jo 5. gadu vecumā ir jāatšķir jau vienas krāsas nianses.
- Priekšmeta formas uztvere. Bērns joprojām mācās salīdzināt viena priekšmeta īpašības ar jau cita priekšmeta īpašībām. Savukārt jau 6.gadu vecumā bērns jau spēj izšķirt formas.
- Telpas uztvere. Pašā sākumā telpas uztveres attīstībā svarīga nozīme ir sensoriem priekšmetiem. Bērnam vajag vairāk dot iespēju aptaustīt un redzēt. Vēlāk vārdiskajam apzīmējumam (te, tur, tuvu, tālu) priekšmetu tuvuma un tāluma izpratnei (pa labi, pa kreisi, vidū, aizmugurē).

Darba autore piekrīt G. Svencei, ka uztveres attīstībā ļoti labi palīdz ilustrāciju skatīšanās un tās apguve (Svence, 1999,80). Tāpat darba autore piekrīt E. Kalvāna apgalvojumam, ka vecākais pirmskolas vecums ir tas laiks, kad bērns ļoti vēlas būt pastāvīgs un piedalīties pieaugušo dzīvē (Kalvāns, 2018, 48) Šis ir tas vecums, ka dominējošais ceļš ir uztvere. Kā apgalvo D. Markus, ka bērna fonemātiskā uztvere ir pilnīgi izveidojusies tikai un vienīgi aptuveni 5.gadu vecumā kad jau ir nostiprinājusies lūpu un mēles muskulatūra un bērns var izrunāt visas skaņas (Markus, 2003, 12).

Atmiņa- šajā vecumā atmiņa ir viena no galvenajām priekšnoteikumiem psiholoģiskai attīstībai. Atmiņa šajā vecumā izvirzās tīšajā un apzinātājā (Vigotskis, 2002, 222).

Šajā periodā bērniem ir izteiktāka visa iepazīšana. Iegaumēšanas metodikai jāņem palīgā ir rotaļas un spēles elementi. Turklāt iegaumēšana nav vēl izteikti tīša tāpēc arī bērni to labāk spēs iegaumēt ar emociju un interešu palīdzību. 5.gadus veca bērna atmiņā darbojas 7 vienības. Tieši pirmskolas vecums ir tas kurā bērni attīstīs arī dažāda veida atmiņu iztēles, kustību un verbālās atmiņas attīstību (redzes, dzirdes, kustību) (Svence, 1999,81).

Darba autore piekrīt V. Golubinas teiktajam, ka pedagogs mācību procesā var izmantoti pasakas, kā arī citus literāros darbus Darba autore īpaši uzsver, ka stāsta atstāstīšana ir tā, kas trenē tīšo atmiņu. Savukārt liekot bērnam atstāstot kādu pasaku vai kādu citu literāro darbu tādā veidā tiek attīstīta arī viņa uztvere, dzirde un uzmanība (Golubina, 2007). Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc „pasakas ir svarīgas” ir tas, kas viņas „palīdz bērnu attīstībā:”. (Leilani VisikoKnox- Johnson, 2016,77). Turklāt, kā uzsver L. VisikoKnox- Johnson, ka pasakas arī bērniem ļoti būtiski arī noder terapeitiskiem nolūkiem. Pasaku terapija spēj arī nodrošināt lielisku veidu, lai spētu piekļūt bērna iztēlei, izpētot atmiņas gan arī spētu risināt sāpīgas vai neatrisinātas problēmas rotaļas veidā (Leilani, VisikoKnox-Johnson 77- 78).

Domāšana – šajā vecuma posmā turpinās kvalitatīvas izmaiņas bērna valodā gan domāšanā (Lieģeniece, Nazarova, 1999, 43). Bērna domāšanas attīstība ir saistīta ar cēloņu un seku sakarību atklāšanu starp lietām un to norisēm. Šajā vecumā attīstās vairāki domāšanas veidi uzskatāmi konkrētā, uzskatāmi tēlainā un loģiskā domāšana. Turklāt arī bērns saprot to, ko redz nevis to, ko dzird. Loģiskā domāšana attīstās pamazām, pieredzes gan pieļaut kļūdu un mēģinājumu rezultātā. Tātad pirmsskolas vecuma bērniem ir raksturīga uzskatāmi konkrētā, kā arī tēlainā domāšana, jo iztēle bērniībā ir viss labāk attīstītais izziņas process. Tai ir nozīme abstraktās domāšanas sagatavošanā. Ar iztēli un tēlaino domāšanu saistītās arī fantazēšana, kas ir ļoti aktuāli raksturīga bērniem (Svence, 1999, 82).”Bērnu fantāzija ir ļoti

saistīta ar tēlaino domāšanu, jo bērni bā šķiet, ka puķes un dzīvnieki saprot cilvēku un varbūt pat runā” (Markus, 2003, 74).

Uzmanība - un tās nozīme ir cieši saistīta ar uztveres uzmanību. Raksturīgi, ka bērnu uzmanību spēj ieinteresēt tikai patīkamie objekti, kurus pavada kāds konkrēts emocionāls pārdzīvojums. Bērns spēj uz sev interesējošos uztveres objektu koncentrēties tik ilgi kamēr viņam būs interese. Šis ir tas vecums, ka uzmanība šajā vecumā reti kad spēj izraisīt iekšējie nosacījumi, tāpēc var apgalvot, ka pirmskolas vecumā bērna uzmanība ir pārsvarā netīša. Turklāt pamazām sāk veidoties pāreja no netīšās uzmanības uz tīšo uzmanību, kas ir vajadzīga uzsākot mācības skolā. Pirmsskolas 4-5 gadus veci bērni bērni spēj noturēt uzmanību apmēram 6 līdz 8 sekundes, bet 6- 7 gadus veci bērni spēj noturēt uzmanību 12 līdz 20 sekundes. Savukārt uzmanība ir individuāli nosacīta, jo tā ir atkarīga no CNS darbības īpatnībām, gan fiziskā un emocionāla stāvokļa (Svence,1996, 86). A. Šteinberga izceļ, ka uzmanība ir „visu veidu izziņas procesu pamats”. Turklāt uztvere ir ļoti svarīga, lai varētu veidot vienotu koptēlu par pasauli tad arī uzmanība visu ienākušo un esošo tēlu gan priekšmetu un lietu daudzumu samazina jau līdz konkrētam informācijas daudzumam kurš tālāk reāli tiks apstrādāts. Tomēr faktiskā apstrāde nenozīmē visas parādītās informācijas saglabāšanu, bet gan tūlītēju apstrādi nevajadzīgas informācijas izslēgšanu (Šteinberga, 2006, 16). Savukārt O. Ņikiforovs uzver to, ka bērnam kļūstot vecākam viņš uzmanību jau spēj noturēt daudz ilgāk, kā iepriekšējā vecumā. Darba autore pilnībā piekrīt O. Ņikiforova apgalvojumam un pati to ar ir novērojusi, ka bērnam kļūstot vecākam uzmanība tik tiešām noturas ilgāk (Ņikiforovs, 2007, 199).

Motivācija - sasniedzis 5 līdz 6 gadu vecumu bērns savu uzvedību gan sasniegumus sāk saistīt ar sevi un personiskajām īpašībām un motivāciju un savas darbības motīviem. Šis ir tas vecums, kad bērnam ir vajadzīgs pozitīvs uzslavējums kas viņu spēj turpināt motivēt darboties (Golubina, 2007,87,120). „Bērna pašapziņas veidošanos ietekmē pieaugušo vērtējums (pozitīvs vai negatīvs)” un panākumi darbībā. (Lieģeniece, 1999, 67). Motivācijas pamatā pirmskolas vecumā ir arī saskarsmes vajadzība ir svarīgi sazināties gan koncentrēties un gūt sava nozīmīguma apstiprinājumu. Pirmskolas vecumā bērni ir daudz, daudz jūtīgāki pret kritiku, kā arī aizrādījumiem un to ļoti labi var novērot, kā tas ir bijis iepriekšējā vecuma periodā. Šinī vecumā pieaug arī vienaudžu dotā vērtējuma nozīme, kas priekšdienās arvien vairāk pieaug un kļūs par svarīgāko pusaudžu vecumā. Darba autores pieredze pirmskolas izglītības iestādē rāda par galveno saskarsmes motivācijas pamatu kļūst bērnu vajadzības iemantot sev vērtējumu un vajadzība apstiprināt savu nozīmīgumu pieaugušo un vecākajā

periodā savu vienaudžu acīs. Ja starp šiem vērtējumiem ir liela atšķirība tad bērns var iegūt emocionālu traumu un rasties traucējumi adaptācijā (Svence, 1999,88).

Runa – mutvārdu stāstīšana, kopš neatminamiem laikiem ir bijusi svarīga sociāla pieredze (Killick, Boffey, 2012,3).

Šajā vecumā no 5 līdz 7 gadi tiek runāts par bērna mutiskās runas apguvi. Viņš ir apguvis dzimtās valodas galveno komunikatīvo iezīmju pareizību un tā ir:

- dzird un arī izrunā dzimtās valodas skaņas pareizi;
- vārdu krājums bagātīgs gan konkrēti izvēlas vārdus un pauž savu viedokli par apkārt notiekošo, pielietojot īstās gramatiskās formas savieno vārdus teikumos.

Turklāt komunicējot ar citiem, pārējie vēlas viņā klausīties, jo bērna runa ir izteiksmīga. Bērns ļoti brīvi un nepiespiesti lieto stāstījumu, jautājuma un izsaukuma gan arī intonāciju pielieto atbilstoši vietai kur atrodas (mājās, ciemos, slimnīcā gan sabiedriskās vietās un pasākumos u.c), kā arī spēj kontrolēti savu intonāciju vai tā ir rupja vai neiecietīga pret kādu. Bērna runa jau ir loģiskāka, kā arī viņā klausās klausītāji un tas viņā arvien vairāk vairo viņa paša pašapziņu. Savukārt prot jau uzklaustīt citus gan viņa viedokli nepārtraucot viņu. Māk veidot un arī uzturēt dialogu tajā piedaloties. Bērnam komunicējot ar apkārtējiem pašam būs interesantāk nevis vienaldzīgi stāstīt par to, ko viņš grib pastāstīt citiem, bet nevis vienaldzīgi (Irbe, Lidenberga,2014,130).

Monologrunai izdala vairākas formas, vēstījuma, aprakstoša, sprieduma izteikšana. Bērni ar valodas sistēmas nepietiekamības attīstību monologrunu apgūst 3 mācību gadā. Monologrunas korekcija ir mācību process stāstīt prasmes apgūvē, kas izdalāmi 2 virzienos:

1. Atstāstīšana t.i dzirdētā gan stāstītā un lasītā teksta reproducēšana.
2. Stāstījuma veidošana, izmantojot sižetiskās kartītes gan priekšmetus un piedāvāto sižetu utt (Miltiņa, Skribanovska, 2020, 28).

Balstoties uz pedagoģijas zinātnieces V. Golubinas apgalvojumu, ka tieši bērna stāstījums parāda konkrēti kāds ir bērna runas attīstības līmenis (Golubina, 2017). Turklāt pirmskolas vecumā bērna runas attīstība jau pāriet jaunā līmenī. G. Svence norāda, ka šajā vecumā ļoti strauji pieaug vārdu krājums no 300 līdz 400 vārdiem. Diezgan ātri tiek apgūtas gramatiskās runas formas un jauni abstrakti jēdzieni (Svence, 1999,85). Stāstīt prasme ir viena no tā prasmēm, kas nav tik ātri apgūstama prasme. Pirmskolā stāstīt prasme ir tas augstākais mērķis bērna runas attīstībā. Darba autore piekrīt R. Kaņepējai un ir novērojusi, ka lai stāstīt prasmi pilnveidotu ir cītīgi un mērķtiecīgi ar bērnu jāstrādā. Turklāt tā arī ietver gramatiski

pareizas runas veidošanu, aktīvo vārdu krājumu, kas ļauj arī niansēt runu izvēloties precīzas vārda nozīmes, un arī izmantot tēlainās izteiksmes stāstīt prasmi, ir skaņu izrunas kultūra (Kaņepēja, 2003, 54). Stāstījums ir tas, kurā var ieraudzīt bērna runas attīstības līmeni. Turklāt svarīgu lomu tajā spēlē pedagoga paveiktais un nepaveiktais ņemot vērā dienas pārējo gaitu. Darba autore uzskata, ka šie 6 stāstījuma kritēriji var palīdzēt bērnam un tie būtu bērnam jāiemācas:

- patstāvība;
- vārda krājums;
- secīgums;
- teikuma gramatiskā uzbūve;
- izteismīgums;
- tēlainība (Kaņepēja, 2003, 61).

Runa attīstās no egocentriskās uz dialogu, konteksta runu un bērns jau pamazām mācās izprast cita cilvēka domas, kā arī runas iekšējo loģiku. Attīstās arī iekšējā runa. Savukārt iekšējās runas attīstība norit vairākos posmos:

- paša sākumā bērns sāk koncertēt uzmanību uz runas priekšmetu, fiksē runas kādas darbības pazīmes vai tā rezultātu („Es izdzēru pienu”);
- un tikai pēc tam jau pāriet uz plānošanu plāno ko darīs un, kā darīs, vēlāk egocentrisko runu aizvieto iekšējā runa. Svarīgi ir tas, kas runas attīstība saistīta arī ir ar rakstības apguvi (Svence, 1999,85).

Savukārt tieši rotaļas ir tās, kas sekmē bērna stāstīt prasmes attīstību. Jo tieši bērns caur rotaļām pilnveido un bagātina savu valodu, kā arī runas spējas un bērns kļūst drošāks un arī atvērtāks. Arī I. Stangaine secina, ka rotaļājoties rotaļu procesā attīstās arī prasmju kopums, kas bērnam ir nepieciešams dzīves darbībai. Rotaļās tiek attīstītas:

- sociālās prasmes bērns vingrinoties, apgūst uzvedības normas, savstarpējo attiecību regulēšanā,
- dialogrunas kultūru un arī dzīves prasmes;
- pilnveidojās bērna valoda un runa, kā arī attīstās dialogrunas prasmes;
- valodas apguve un runas attīstība rotaļā ietekmē bērna intelektuālo attīstību un arī jūtas;
- tāpat arī attīstās prasme savu pieredzi radoši izmantot runā un rotaļu darbībā (Stangaine, 2015, 33)

Darba autore piekrīt, lai tiktu veicināta stāstīt prasme pirmsskolas pedagogi var sevi palīgā ņemt dažādu Latviešu autoru darbus, kā piemēram: I. Ziedonis, Aspazija, A. Sakne, u.c.) Pozitīvais piemērs ir tas, kas bērnam ir svarīgs un ļoti arī vajadzīgs. Darba autore piekrīt Z. Eņģelei, A Tauriņai uzsverot, ka mums ir svarīgi atcerēties šo pozitīvo piemēru, lai bērns spētu apgūt prasmi runāt un sazināties (Eņģele, Tauriņa, 2017, 127). Pastaigas laikā pedagogs ar bērniem var arī izmantot kādu no literāriem darbiem, piemēram R. Blaumaņa, „Pienenītes” vai kādu citu stāstu (Kaņepēja, 2003). Var izmantot arī A.Saknes „Ziedu pasakas”.

Emocionāla attīstība šajā pirmsskolas vecumā bērniem ir emocionāli nesavaldīgāks raksturs nekā iepriekšējā periodā pirms un pēc tā. Pirmsskolas vecuma bērniem ir raksturīgas ambivalentās jūtu izpausmes. Darba autore piekrīt G. Svences apgalvojumam, jo savā darbā ar ir novērojusi, ka bērns vienlaikus spēj dusmoties un būt līdzjūtīgs, bet jau otrā brīdī zaudēt kontroli un vairs nespēt un negribēt palīdzēt savam vienaudzim Tādēļ arī bērns var izjust vainas apziņu un meklēt sev attaisnojumu savai rīcībai. Šajā vecumā diezgan bieži veidojas konflikts starp „Es gribu” un „tā vajag”! Psihologijā runā arī par problemātisku uzvedību, kas saistīta ar „grūti audzināmo bērnu” tēmu, agresijas tēmu vai „ atkāpēm no normas emocionālajā attīstībā” (Svence, 1999, 89). Darba autore piekrīt D. Dzinterei un I. Stangaines uzskatam, ka „rotaļa ir bērna dzīves veids”. Bērns izrāda savas emocijas, ko jūt tajā brīdī rotaļājoties. Emocijas var būt gan pozitīvas gan arī negatīvas. Rotaļa bērnu nodarbina (Dzintere, Stangaine, 2005, 4).

Pašvērtējums – bērns jau šajā vecumā sāk vērtēt savu „ Es” tēlu. Turklāt jau sāk vērtēt un salīdzināt savu uzvedību ar pieaugušā noteiktām prasībām. Tomēr arī šajā vecumā bērnu pašvērtējums pārsvarā ir nekritiski virspusēji un optimistiski (Puškarevs, 2001, 70). Darba autore ir novērojusi un pilnībā piekrīt G. Svencei, ka bērns sevi līdz 6 gadiem jau sāk raksturot pēc ārēja izskatās. Viņš sevi noraksturot īsi un konkrēti gan pozitīvi gan negatīvi. Joprojām pirmsskolas vecums ir tas kurā turpina attīsties arī bērna raksturs. Bērna raksturā ļoti lieluma lomu spēlē iedzimtība, audzināšana un arī apkārtējā vide visā kopumā. Savukārt jāņem vērā, ka var dzīvē noformēties un arī nenofomēties pašas svarīgākās rakstura īpašības un tās ir savaldība, mērķtiecība, iniciatīva, neatkarība, u.c (Svence, 1999, 93).

Saskarsme ir „svarīgākais priekšnoteikums sekmīgai runas un valodas apguvei ir emocionālā gaisotne pozitīva saskarsme ar pieaugušo un citiem bērniem gan arī pieaugušā veltēšanās kontaktēties ar bērnu (Lieģeniece, Nazarova,1999, 45)”. Joprojām pirmsskolas vecumā bērni turpina apgūt saskarsmes prasmes, iemaņas kā arī ar pieaugušajiem un saviem vienaudžiem, apgūst saskarsmes normas gan etalonus. Darba autore piekrīt G. Svencei un pati

ir novērojusi, ka pieaug bērna vēlēšanās ātrāk būt patstāvīgiem un neatkarīgiem. Turklāt šajā vecumā parādās ļoti lielas pastāvības tieksmes neklausīšana, spītība, kā arī pieaugušo prasību ignorēšana (Svence, 1999, 94)”. Šajā saskarsmes vecumā joprojām starp saviem vienaudžiem un pieaugušajiem „runa socializējas”. Darba autore pilnīgi piekrīt, ka saskarsmi veicina arī grāmatu aplūkošana. Ļoti nozīmīgi „parādīt bērniem, kā skatīties grāmatas un paskaidrot bērnam, kas redzams grāmatas attēlos un „kurās ir attēli un maz teksta”. „ Lasīt un mudināt bērnus” stāstīt, kas bija stāstīts grāmatā (Cerību Zvaigzne un Velku biedrība, 2005, 90). Rotaļā bērni veido kontaktu ar saviem rotaļu biedriem. Bērnu starpā notiek dažādas informācijas apmaiņšanās, jo palīgā tiek ņemta valoda vai citas zīmes. Turklāt bērni sadarbojoties palīdz cits citam un to atbalsta (Dzintere, Stangaine, 2005, 115).

Rotaļājoties bērnam pašam nemanot viņš apgūst jaunus vārdus un jaunus jēdzienus. Rotaļājoties bērni runā ar sevi, vienaudžiem gan priekšmetiem, atdarina pieaugušos un viņi arī kustās aktīvi, spēlējas ar sīkiem priekšmetiem. Savukārt tādā veidā nodarbinot sīko pirkstu muskulatūru Tas viss sekmē viņu runas attīstību. Bērns tādā veidā iemācās pilnveidotu un attīstīt valodu saskarsmē (Stangaine, 2011, 39).

- *Darba autore analizējot izlasīto pedagogu un psihologu atziņas secina, ka bērna psihisko attīstību ietekmē dažādi faktori un tā ir saskarsme ar saviem vienaudžiem, pieaugušajiem, uztvere, uzmanība, runa gan atmiņa un domāšana. Pats svarīgākais ir tas, ka psihisko procesu attīstība ietekmē stāstīt prasmi.*
- *Tieši sestajā dzīves gadā bērnam aktīvi bagātinās vārdu krājums, notiek sekmīgāka skaņu un gramatiskā kategoriju lietošana. Teikumi ir īsu un ar konkrētu domu. Bērns patstāvīgi atbild uz jautājumiem.*
- *Savukārt pats svarīgākais, kas attīsta stāstīt prasmi, ir dažādas rotaļas un bērns pats nemaz nemanot bagātina savu vārdu krājumu. Tāpēc ir vairāk jāļauj bērnam rotaļāties.*
- *Grāmatu skatīšana arī veicina stāstīt prasmi, jo bērns skatoties grāmatā attēlus var stāstīt par to, ko redz attēlā.*

1.3. 5 – 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju veicināšana pedagoģiskajā procesā

„Bērnām apkārt rit dzīve, mainās notikumi un viņš ir to daļa, izdzīvo to kopā ar pārējiem cilvēkiem, dzīvniekiem, augiem, lietām un dabas parādībām. Šajā procesā bērns iegūst pieredzi tālākajām norisēm, izjūt emocionālu pārdzīvojumu un tad, ja jūtas droši un psiholoģiski brīvi, spēj atvērties radošai darbībai. Bērns ne tikai novēro un atdarina, bet arī brīvi izvēlas rīcību un līdzekļus, salīdzina, improvizē, viņš rada, iekodējot radītajā savu attieksmi un izveidojušās vērtības. Vieni no bērna radošas valodiskas darbības izpausmēm ir paša sacerēti teksti gan oriģināli stāstiņi, pasakas, kā arī varianti jau zināmiem sižetiem (Markus, 2003, 83).” Pirmskolas vecuma literārajam darbam svarīgi ir ne tikai sižetam, bet liela loma ir arī valodai. Ja jaunākā vecumā bērniem svarīgs ir tikai valodas ritms un izteiksmīgums, tad vecākajā pirmskolas vecumā jau salīdzinājumi un epiteti, metaforas gan vārda spēles. Tas ir svarīgs priekšnoteikums, lai rosinātu pašus bērnus sacerēt ritmiskas divrindes, pasakas gan veidot salīdzinājumus. To var uzskatīt par nozīmīgu soli stāstīt prasmes prasmes rosināšanai, pašizpaušmei.

Literārā darba saturs un valoda neveicina tikai bērna runas attīstību. Svarīga ir arī ilustrāciju loma, jo aplūkojot ilustrācijas, bērns ne tikai izpēta un iepazīst literāros tēlus un notikumus, bet arī fantazē, izsaka savu viedokli, iztēlo sevi varoņu vietā (Markus, 2003, 14). Ir pieejams dažādas ilustrācijām bagātas bērnu grāmatas, kas bērniem patīk un kuras apskatoties bērns pats var veidot stāstījumu par attēlā redzēto. Darba autore pēc savas pieredzes var teikt, ka pirmskolas pedagogs bieži vien literāro darbu un attēlā redzamo var izmantot **dramatizācijā** mazā teātra ainiņā. Bērni pēc stāsta noklausīšanās un attēlu aplūkošanas, saņem konkrētus uzdevumus, jāatdarina attēlā redzētais, jāpasaka, tekstā dzirdētais. Taču arī darba autore uzskata, ka šādas darbības minimāli veicina bērna iztēli un radošo domāšanu, jo bērnam ir bailes kaut ko izdarīt nepareizi gan pateikt nepareizi. Savukārt te pedagogam jāstrādā ar lielu uzmanību, ņemot vērā katra bērna individualitāti un neuzspiežot konkrētas darbības pēc konkrēta sižeta.

Lai literārā darba ierosinātās rotaļas nebūtu īslaicīgas, nepieciešams daudzveidīgs rotaļu materiāls un aizvien jaunas idejas iztēles rosināšanai. Noteikti ir pierādīts, ka izspēlētie rotaļu sižeti ir bagātīgs materiāls bērnu sacerētajiem stāstiem un pasakām. To satur ir tik oriģināls, ka to droši var saukt par bērnu vārdisko jaunradi (Stangaine, 2015,199).

Ik vienā rotaļnodarbībā ir vajadzīgs, konkrētā situācijā attīstīt bērna runu no visām pusēm monologrunu gan dialogrunu, skaņu izrunas kultūru u.c . Tam nozīmīgas ir šo veidu veidu rotaļnodarbības:

- ✓ Atskaņas sastādīšana;

- ✓ Teksta atstāts ar shēmas palīdzību;
- ✓ Stāsta sastādīšana ar rotaļlietu palīdzību;
- ✓ Pasakas sastādīšana;
- ✓ Stāsta sastādīšana ar ilustrāciju palīdzību;
- ✓ Stāsta nobeiguma vai sākuma veidošana
- ✓ Radošā stāsta sastādīšana
- ✓ Literārā darba dramatisācija.

Bērniem runas rotaļnodarbības, kā arī literatūru darbu lasījumi vai dzejoļu iegaumēšanu – zinātnieki gan pedagogi iesaka organizēt šādi.

I.Freiberga uzver, ka, lai spētu sekmīgi vadīt bērnu daiļradi mutisku vai literāro pieaugušajiem jāapgūst šādas prasmes.

- ✓ Saprast īpašības bērnu uztverē un iztēlē, kvalitāti ietekmēt to attīstību;
- ✓ Zināt folkloras un mākslas literatūras žanra daudzveidību, ar valodas palīdzību pasniegt formas īpašību un saturu;
- ✓ Izteiksmīgi lasīt mākslas darbus, izmantojot visas intonācijas izpausmes veidus, balss kvalitāti, mīmiku un žestus dažādu jūtu pasniegšanai, varoņu pārdzīvojums;
- ✓ Bagātināt dzīves un literāro bērnu pieredzi, izmantojot dažādus spēļu paņēmienus, izstrādājot konkursus, literāras viktorīnas, daiļrades uzdevumus.
- ✓ Analizēt un novērtēt literāros sacerējumus, folkloru, pašu sacerējumu, citu pedagogu darbus, bērnu valodas daiļradi, ņemot tās specifiku;
- ✓ Parastajos priekšmetos ievērot neparastas īpašības un izmantot tās savos darbos;
- ✓ Izdomāt interesantas pasakas, stāstus, pieturoties pasaku tradicionālai kompozīcijai, pasaku izteiksmes veidiem (Freiberga, 1997, 86).

Tieši, kā pedagogs var virzīt bērnus radošai darbībai un aktivitātei, daudz maz var attēlot ar shēmas palīdzību (skat.1.att).

Skolotājs emocionāli lasa vai stāsta literāro darbu

Literārais darbs bērņā izsauc emocijas

Pārrunājot dzirdēto, izsaka savas izjūtas, emocijas tiek apzinātas,

Skolotājs ierosina balstoties uz bērņa emocijā, veidot tēlus

Bērņi izsaka savas intereses un vēlmes, raksturo iespējamos tēlus,
spriež par šo tēlu radīšanas iespējām

Skolotājs uzklausa bērņa viedokļus, ar jautājumu ierosinājumu
palīdzību netieši veicina noskaidrot, kas un kā būtu darāms

Ievērojot bērņa intereses, skolotāja netieši palīdz noskaidrot
veicamos uzdevumus un to veikšanas secību

Bērņi darbojas patstāvīgi apgūst prasmes, mērķtiecīgi veikt darbības,
rada jaunas idejas

Skolotāja rada situācijas, lai iekļautu sižetā bērņa radītos darbus
atsauce atmiņā iepriekš spēlētos sižetus, piedāvā papildu rotaļu

Bērņi rotaļās ar pašu darinātajām rotaļlietām. Skolotājs rotaļās
neiestās tieši, bet vēro atbalsta idejas, iesaka, palīdz noskaidrot, kas

Skolotājas ar jauniem literāriem darbiem turpina paplašināt bērņa
pieredzi. Līdz ar to šis loks sākas no jauna

1.att.:Skolotāja ietekme uz bērņa radošo darbību (Freiberģa, 1997)

Pirmskolas vecumā bērni paši vēl nelasa, tāpēc pieaugušais ir tas, kurš bērnam priekšā var izlasīt grāmatu. Būtu pat ieteicams pirms sāk lasīt grāmatu vēlreiz ar bērnu pārrunāt par to, kas ir grāmata un kam tā ir domāta, jo kad bērns gribēs to aplūkot tad viņš zinātu, kā rīkoties.

Vienām no pirmajām bērna saskarsmes ar grāmatu būtu jānotiek kopā ar pieaugušo. Pieaugušais ir, tas kas kurš rāda piemēru bērnam, kā grāmata ir jātur, jāapskata un saudzīgi jāšķir. Ik. katrā grupas telpā vajadzētu būt valodas stūrim. kur stāv grāmatas, lai bērns brīvi un jeb kurā brīdī var to paņemt un aplūkot.

Pirmskolas iestādēs literāro darbu lasīšana notiek gan rotaļnodarbības, gan pirms miega un ārpus rotaļnodarbības laikā. Pedagogam būtu ieteicams izvēlēties tādas grāmatas, kuras būtu daudz krāsainas un saistošas ilustrācijas, lai labāk palīdzētu bērnam uztvert izlasīto. Savukārt pirms sāk lasīt literāro darbu kārtīgi ir jāizdomā, kā to pareizāk būtu darīt un kādus citus materiālus vajadzēs. Jāizplāno soli pa solim visa Bērnu interesēm atbilstoši literārie darbi. Galvenais uzsvars tiek likts uz to ja literārie darbi ir izvēlētie pareizi un precīzi. Turklāt atbilst bērnu vēlēšanām gan interesēm, jo tas bērnam dod emocionālu gan racionālu gandarījumu, jo palīdz izdomāt fantāzijas un veidot attieksmi pret pasauli

Darba autore piekrīt I. Freibergas teiktajam, jo pati ir novērojusi kad literārais darbs tiek lasīts un tas spēj bērnu aizraut. Turklāt pēc literārā darba noklausīšanās un tā pārrunāšanas bērns spēj atbildēt uz dotajiem jautājumiem. Bērna emocijas tajā brīdī sit augstu vilni un mērķis ir sasniegts. Kad tiek pārrunāts literārais darbs vai notiek pārrunas tās bērnus māca mērķtiecīgi un secīgi domāt lai nevarētu nenovirzīties no sarunas temata (Freiberga, 1997,5).

Pieaugušajam ir daudz dažādu iespēju palīdzēt bērnam bagātināt valodu, mācot bērnam vērot apkārt esošo apkārtni, sarunāties ar viņu lasot skaļi un stāstot, jo tādā viedā tiek veicināta bērna vēlme izzināt apkārtējo pasauli un bērns tiek iedvesmots dalīties savos pārdzīvojumos ar citu cilvēku. Turklāt arī radinot nekautrēties no emocionalitātes (Markus 2003,77).

Savukārt ir faktori, kas spēj izsaukt interesi un vēlēšanos klausīties literāro darbu, un ir arī faktori kas konkrēti spēj ietekmēt literārā darba izpratni un emocionālā pārdzīvojuma rašanos pašā lasīšanas procesā. Kā, arī faktorus var iedalīt:

✓ Priekš emociju rādītāj faktori (jēdzienu „priekš emocijas” ieviesis R. Ingradens un tās var būt vai arī nebūt par tālākā daiļdarba uztveres stimulu).

✓ Literārā darba izpratnes un emocionālā pārdzīvojuma nodrošinātāj faktori

Pirmā faktoru grupa:

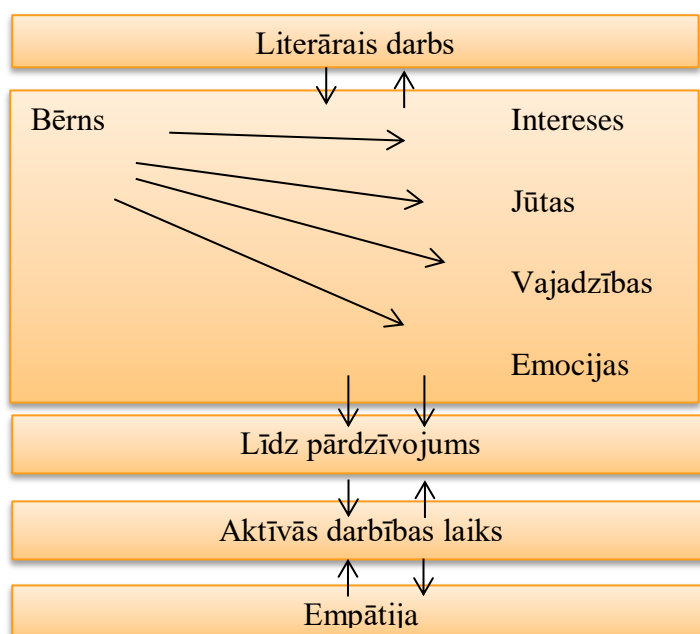
1. Stāstītāja paša personība;
2. Stāstījums, kā rituāls;
3. Ilustrāciju apskatīšana pirms stāstījuma;
4. Pieaugušā prasme spēt ieinteresēt par saturu un ar autoru vai ilustratoru.

Otrā faktoru grupa:

1. Bērna pieredze saistībā ar literārā darba saturu;
2. Jau tagadējā literārā pieredze;
3. Stāstītāja balss izteiksmīgums, žesti gan arī mīmika
4. Sarunas īsas un konkrētas, gan lasījumā laikā gan pēc tā;
5. Ilustrācija (Dzintere,2000, 54-56).

Darba autore pilnībā piekrīt I. Freibergai, ka lasot vai stāstot literāro darbu tas ir jāstāsta vai jālasa ar emocijām, jo tā emocionālais stāstījums izsauc bērnos dažādas emocijas un tas ir prieks, līdzjūtība, jautrība, skumjas u. c emocijas (Freibergera,1997, 5).

Tomēr pedagogam ir rūpīgi jāpārdomā kādus apstākļus viņš radīs pirms teksta lasīšanas, lai izsauktu sākuma emocijas (ziņkāri, interesi un velmi pēc saskarsmes ar pieaugušo utt.), un kādus paņēmienus izmantos stāstījuma laikā, lai spētu nodrošināt gan teksta pilnīgāku izpratni, gan arī emocionālās pieredzes gūšanu. *Empātijas veidošanās pirms literārā darba ietekme (skat.2. att).*



2.att. Empātijas veidošana literārā darba ietekmē

Darba autore piekrīt D. Dzinterei, ka literārais darbs pirmskolā ne tikai piesaista ar saviem notikumiem, bet arī ar valodu, jo tajos ir tēlainība, salīdzinājumi, epiteti un metaforas, kā arī vārdu spēles (Dzintere, 2009,61).

Viena no bērna radošas „valodiskas darbības izpausmēm ” ir bērna paša sacerēti teksti oriģinālie stāsti, pasakas un arī jau zināmi varianti zināmiem sižetiem (Markus,2008,83).

Stāsti daudzējādā ziņā var papildināt „zināšanu krājumu” par pasauli. Vecākie bērni var uzzināt par pagātni vai citas kultūras, caur stāstiem, ko viņi lasa vai stāsta (Killic,Boffey,2012,5).

Analizējot pedagogu un psihologu uzskatus darba autore secina, ka:;

- *Rotaļnodarbības sekmē bērnu uzmanības noturības un domāšanas attīstību, māca uzklaut citus bērnus un izteikt savas domas konkrēti un citiem saprotami.*
- *Lasīšana un pārrunas papildina un nostiprina bērnu zināšanas, aktivizē vārdu krājumu un pilnveido emocionalitāti un stāstīt prasmi.*
- *Bērnu interese pret grāmatām būs lielāka, ja spēs izvēlēties bagātīgas ilustrācijas grāmatas ar bērniem viegli uztveramu saturu. Stāsta lasītājam vai stāstītājam jābūt emociju bagātākām lai bērnam raisītu emocijas par stāstu. Mērķis ir sasniegts, kad literārais darbs bērnam ir sasniedzis emociju vilni.*
- *Liela loma ir ilustrācijām, jo tās aplūkojot bērns fantazē un rada savus stāstus. Skolotājam nepieciešams radīt daudzveidīgas situācijas, kur izspēlēt literārā darba notikumus.*

2. Empīriskais pētījums par 5 - 6 gadīgu bērnu stāstīt prasmju pilnveidi pedagoģiskajā procesā

2.1 Pētījuma metodoloģiskais raksturojums

Empīriskais pētījums tika veikts Siguldas izglītības iestādē „X” vecākajā pirmsskolas grupā un grupā kopā ir 24 bērni. Pētījumā kopā piedalījās 15 bērni un tās bija 7 meitenes un 8 zēni.

Kvalifikācijas darba autorei šķita svarīgi parādīt, ka bērniem interesē un viņi izrāda interesi par literāriem darbiem. Lai spētu sekmēt stāstīt prasmju veicināšanu pētnieciskajā darbībā, pētījumā tika izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) Izstrādāt kritērijus bērnu stāstīt prasmju noteikšanai.
- 2) Veikt bērnu prasmju izzināšanu pētījuma sākumā un pētījuma beigās.
- 3) Veikt pedagoģisko procesu, iekļaujot uzdevumus, bērnu stāstīt prasmes veicināšanai.
- 4) Veikt atkārtotu bērnu stāstīt prasmes izzināšanu pētījuma beigās.
- 5) Izstrādāt ieteikums skolotājiem stāstīt prasmju veicināšanā.

Lai pārbaudītu hipotēzi, darba autore izmantoja šādas pētījuma metodes-pedagoģiskais novērojums, pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.

- **Pedagoģiskais novērojums** – šo tiešo novērošanas metodi pētījuma sākumā izmanto pedagoģijā un „raksturīgākā īpašība ir tās pasivitāte,” jo netiek veikta iejaukšanās pētījuma objektā (Lasmanis, 1999, 9-10).

- **Pētījuma mērķis** – ir tas, kas „nosaka, virza un regulē pētījuma norisi un gala rezultātu” (Kristapsone, 2014, 76).

- **Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība** – ir balstīta uz teoriju, kura tiek izmantota praktiskajā darbībā.

- **Datu analīze** – tiek uzrādīti un arī apkopoti pētījuma rezultāti, gan tabulās un diagrammā.

- **Hipotēze** – kuru var „pārbaudīt, pierādīt, noraidīt ar eksperimentālām vai teorētiskām metodēm” (Lasmanis, 1999, 19).

Darba autore, izmantojot Pirmskolas mācību programmā norādītos valodas mācību jomas sasniedzamos rezultātus, izstrādāja kritērijus, lai turpmāk novērotu esošo bērnu stāstīt prasmi pētnieciskajā procesā.

Tika izstrādāti īsi un konkrēti kritēriji, lai varētu precīzi novērot bērnu stāstīt prasmi attīstību pētījuma pašā sākumā un jau pētījuma beigās.

1. Prasme stāstīt par dzirdēto, redzēto literāro darbu.
2. Prasme ievērot stāstījuma loģiku.
3. Prasme saprotami un secīgi stāstīt pieredzes stāstus.
4. Prasme nosaukt darbojošās personas.

Darba autore kritērijus vērtē pēc trīs apguves līmeņiem, kas ir norādīti Pirmskolas mācību programmā.

- 3 punkti - apguvis: stāstījumu veido patstāvīgi
- 2punkti – turpina apgūt: ar skolotājas palīdzību stāsta drošāk.
- 1 punkts – sācis apgūt: stāstījums veidojas sarežģīti. Stāsta tikai tad, kad skolotāja uzdod jautājumus.

2.2 Bērna raksturojums un vērtēšana paša pētījuma sākumā

Tiks ņemts vērā arī datu aizsardzības likums un bērnu vārdi tika mainīti. Tālāk ir neliels ieskats bērnu raksturojumā.

Loreta – Ļoti čakla meitene un vienmēr visur grib būt pirmā. Ir izteikts līderes gars. Ar grupas bērniem spēj būt draudzīga gan arī riebīga. Ir izteikts garastāvokļa cilvēks. Turklāt ļoti centīga un visu apgūst ļoti ātri. Brīvajos brīžos labprāt pati paņem grāmatu, lai lasītu. Patīk pārgērbties un izspēlēt, kādu mazu pasakas sižetu. Ļoti patīk sports un to piedāvātās aktivitātes.

Līga – Smaidīga un sirsnīga meitene. Vienmēr jūt līdz citiem bērniem ja, kāds ir izdarījis pāri. Komunikācija ar citiem bērniem ļoti draudzīga. Ļoti daudz spēlē dažādas galda spēles un izrāda interesi par grāmatā. Rīta aplī un nodarbībās iesaistās vienmēr, bet ir reizes kad ir izklaidīga. Vienmēr cītīgi pus dien laikā klausās skolotājas lasītās pasakas.

Paula – Klusa un smaidīga meitene. Draudzīga pret visiem. Rīta aplī iesaistās un atbild uz skolotājas jautājumiem. Patīk likt dažāda veida puzzles. Patīk zīmēt dažāda lieluma papīra lelles. Lellēm tiek zīmēts, izgriezts un arī pielairots apģērbs. Viņai patīk stāstīt dažādus

stāstus savām papīra lēllēm. Ar interesi klausās skolotājas lasītajā un neiet gulēt kamēr skolotāja nav beigusi lasīt pasaku.

Marta – Aktīva meitene. Viss ļoti interesē, kas notiek apkārt un par ko runā. Patīk daudz runāt un jautāt. Rīta aplī mēdz būt izklaidīga un runāt ar blakus sēdošo. Draudzīga pret visiem grupas biedriem. Reizēm noņem mantas nost citiem bērniem un neatod. Krāso ļoti rūpīgi krāsojamās grāmatas. Darbus uzdotos veic lēnāk jo runā strādājot, bet darbu mēģina padarīt kārtīgi. Skolotājas lasīto klausās, bet ja stāsts ir ieinteresējis viņu.

Dita – Kautrīga un ļoti mierīga meitene. Kārtīgi un rūpīgi visus darbus veic. Prot palūgt skolotājas palīdzību ja nesaprot kaut, ko. Grupā ir tikai viena meitene, kas ir viņas draudzene un ar kuru labprāt rotaļājas. Kautrīgi un nedroši atbild uz skolotājas jautājumiem. Dažādas galda spēles sagādā grūtības. Patīk krāsot krāsojamās grāmatas un rotaļāties ar lēllēm. Rotaļu stūrī izspēlēt iecīnītās spēles (frizierus, ārstus, veikalus un pavārus). Grāmatas un to stāsti interesē.

Madara – Gandrīz vienmēr smaidīga un izpalīdzīga meitene. Cītīgi klausās skolotājā lai zinātu, kas ir jādara, bet ja nesaprot jautā vēlreiz. Mīļākā no gada spēlēm ir dambrete. Patīk doties ārā pastaigā ārpus bērnu dārza teritorijas un stāstīt blakus esošajam biedram savus brīvdienu piedzīvojumus. No dažādiem žurnāliem griež un veido savu grāmatiņu.

Karlīna – Kautrīga meitene viena no grupas viss klusākajām meitenēm. Sirdslieta ir dziedāšana. Pati brīvajā laikā izdomā, ko varētu darīt. Draudzīga gan pret meitenēm un zēniem. Interesē ļoti grāmatas par kukaiņiem un dzīvniekiem. Ar prieku stāsta savas žurkas(Popkorna) darbus un nedarbus.

Jēkabs – Aktīvs un skaļš zēns. Ja kaut, kas nav pa viņa prātam tad iekausta kādu. Nevēlās iet atvainoties ja ir izdarījis kādam pāri. Ja nav garastāvokļa, tad iespītējas un nerunā. Labprāt izvēlās grāmatas par mašīnām un traktoriem. Stāsta klusi, kad ir jāstāsta par brīvdienās piedzīvoto. Klausās skolotāja lasītajā ar interesi, bet reizēm darbojās ar blakus esošajām lietām vai sarunājas ar kādu.

Kārlis – Labsirdīgs un arī emocionāls zēns. Prot izpalīdzēt citiem un būt draudzīgs. No galda spēlēm viss mīļākā ir Cīrks un Muciņas. Ja nesanāk, kāds uzdotais darbs sāk raudāt un ieraujas sevī. Ir mašīnu liels kolekcionieris. Krāsojamās grāmatas patīk par dažādām marku mašīnām.

Mārtiņš – Lēns un mierīgs zēns. Daži draugi tikai grupā. Interesē mašīnas un kukaiņu grāmatas. Patīk gleznot ar guaša krāsām. Darbus veic ar rūpīgi. Celtniecības stūrī patīk būvēt dažādas ēkas un priedzējas par rezultātu.

Kristaps – Mierīgs un smaidīgs puisis. Bieži patīk laiku pavadīt vienam pašam. Ar grupas biedriem draudzīgs. Aizraujas ar lego kluču būvēšanu. Ar nepacietību gaida lego robotikas pulciņus. Interesē žurnāli ar lego attēliem. Spēlējoties ar lego izspēlē dažādas dzīves situācijas. Patīk veidot no plastilīna dažāda lieluma formas un figūras. Interesē grāmatas par mašīnām un cilvēku uzbūvi. Nebaidās jautāt, lai uzzinātu sev svarīgās lietas.

Adrians – Mierīgs un ļoti kautrīgs zēns. Lielākoties spēlējas un draudzējās ar savu brālēnu. Reizēm ir aizsapņojies un nespēj atbildēt uz skolotājas jautājumiem. Nodarbībā cenšas strādāt apzinīgi. Ja tiek apcelts uzreiz par to ziņo skolotājai vai skolotāja palīgam. Sirds lieta ir darboties ar lego klučiem. Patīk zīmēt super varoņus, lai varētu radīt pats savus super varoņu stāstus.

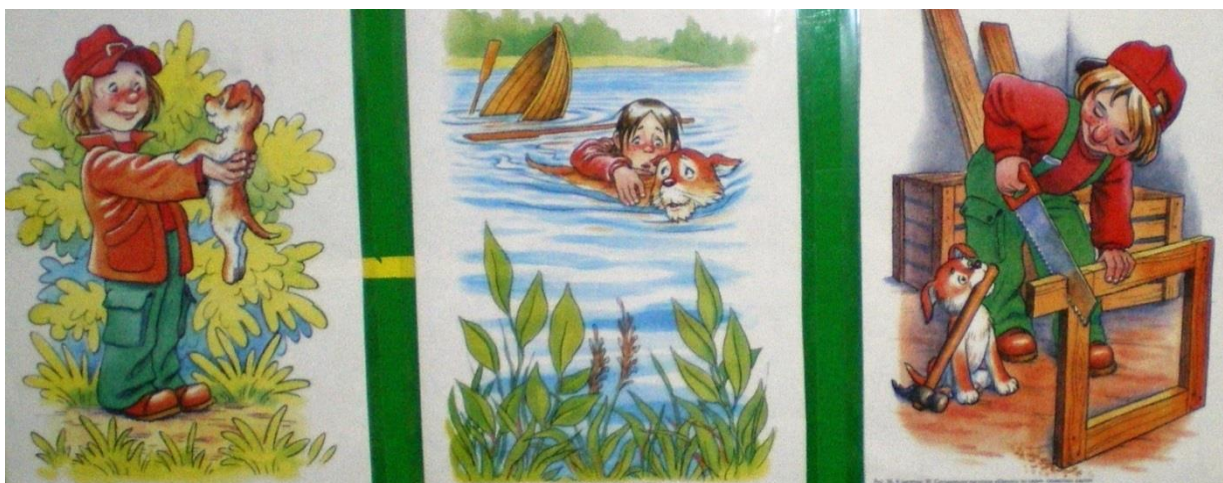
Oskars – Lēns un kluss zēns. Komunicē ar visiem grupas biedriem. Labprāt izvēlas spēlēt tikai ar savu brālēnu. Viena no mīļākajām galda spēlēm ir dambrete. Aizraujas ar lego. Ļoti gaida lego robotikas pulciņu dienas. Patīk dziedāt korī. Veicamos darbus veic reizēm pavirši. Nebaidās lūgt, kāda palīdzību.

Māris – Ļoti aktīvs un sportisks zēns. Interesē viss ap motocikliem. Stāsta ar prieku grupas biedriem savus brīvdienas notikumus. Sporta nodarbībās iesaistās un grib būt pirmais vienmēr. Turklāt ja zaudē ļoti pārdzīvo. Bet ja zaudē kādā no galda spēlēm spēj būt ļoti riebīgs. Skolotājas uzdotos darbus veic ātri un pavirši.

Aleksandrs – Bieži domīgs. Aizraujas ar mākslu un apmeklē mākslas skolu. Ar lepnumu stāsta, ko ir uzgleznojis. Brīvajā brīdī izvēlās kādu aktivitāti, kas saistīta ar mākslu vai darbojas celtniecības centrā. Spēj atrast kopēju valodu ar visiem grupas biedriem un ir ļoti draudzīgs.

Darba autore ir izstrādājusi kritērijus pēc, kā vērtēs bērnu prasmes pētnieciskajā procesā pēc sižetiskās attēlu kartiņa un attēlojusi tabulā (sk.1.tabulu).

Kvalifikācijas darba autore izvēlējās stāstīt prasmi pārbaudīt ar sižetisko kartiņu palīdzību gan arī talkā ņēma pasaku, lai spētu novērtēt bērnu stāstīt prasmi pētījuma sākumā gan arī pētījuma beigās. Savukārt pētījums tika veikts jau jūlijā, kad pirmsskolas izglītības iestādi apmeklēja gandrīz visas grupiņas bērni. Skolotāja palīgā ņēma un uzdeva konkrētus jautājumus. Pirmajā uzdevumā tika izmantota sižetiskā attēlu kartiņa ar trīs attēliem (skat.1.attēlu)



3.attēls. Sižetiskās karņītes, kuras tika izmantotas pētījumā

Bērnu stāstījums:

Loreta – Ārā ir zāle. Puikam deguns ir sarkans. Laiva grimst un puisis ar sunīti dodas uz krastu. Tas ūdens ir auksts. Puisītis zāgē viņš ir ļoti, noguris.

Līga – Tur ir rudens. *Kāpēc, Tu domā ka tur ir rudens?* Jo tur ir krāsainas lapas un tur zāle paliek drusku krāsaināka. Zēns tur ir saģērbies silti un tāpēc es domāju, ka rudens. Sunītis un zēns izkrita ārā no laivas un laiva iegrima ūdenī. Viņi ātri peld uz krastu, jo viņiem ir auksti. Sunītis domā, ka viņš izskatās skaists un īstenībā tā arī ir. Sunītis domā, kādu viņš uzcels mājiņu, kur gulēt.

Paula – Puisītis tur sunīti. Tur ir rudens. Tad sunītis ar puisīti peldas. Viņi peld pie zāles. Sunītis ar puisīti ceļ mājiņu. *Kāpēc tu domā, ka puisis un suns ceļ mājiņu?* Tāpēc, jo sunītim vajadzīga mājiņa, kur gulēt.

Dita – Sunītis doma, ka viņš patīk saimniekam. *Kāpēc tu domā, ka viņš ir suņa saimnieks?* Tāpēc, jo puisis izskatās pēc suņa saimnieka. *Kāds ārā ir gadalaiks?* Liekas, ka no skata ir pavasaris. Lapas zaļās, tāpēc. *Kas notiek ūdenī?* Sunim nepatika peldēties. *Ko puisis dara attēlā?* Puisis cels māju. *Kas tur vēl notiek?* Tur notiek tas, ka sunītis ar zobiem tur āmuri.

Marta Puisītis ir uzvilcis tādu apģērbu, kā gandrīz lauku apģērbu. *Kāpēc tu tā domā?* Jo tas neizskatās pēc pilsētas apģērbu. *Kā, tev liekas viņi atrodas pilsētā?* Nē, bet varēja saģērbties labāk. *Kas notiek vēl attēlā?* Puisītis tur rokās sunīti. Puisītis izskatās, ka mīl sunīti. *Pēc, kā tu spried, ka puisis mīl suni?* Jo viņš ir priecīgs. *Vai viņiem abiem ir silti ūdenī?* Nē. *Kāpēc tev tā šķiet?* Tāpēc, ka viņiem ir sarkanas sejas. *Kāpēc viņi vispār atrodas ūdenī?* Viņi noteikta iekrita. *Kas notika tālāk?* Izkāpa no ūdens. *Ko tu vari pastāstīt par trešo attēlu?* Puisītis gatavo sunim būdu. *Ko dara suns?* Suns skatās uz viņu.

Madara – Zēns paņēmis rokās suni un grib viņu samīļot. *Ārā laiks labs. Kā tu zini, ka ārā ir labs laiks?* Es tā redzu attēlā, ka labs ir laiks ārā. Zēns ar suni dosies ar laivu braukt. Laiva apgāzās. Viņi peld. *Ko viņi darīs nonākuši krastā?* Domāju, ka vilks sausas drēbes un tad ies būvēt sunim māju.

Karlina – Zēns grib suni samīļot. Viņam ir sarkans deguns. *Kāpēc viņam ir sarkans deguns?* Iesnas varbūt viņam ir. *Ko viņi darīs pēc tam?* Ies peldēties. *Viņi tiešām peldēsies?* Nē iekrita ūdenī un auksts viņiem. *Ko tu vari pastāstīt par trešo attēlu?* Suns gaida, kad viņam uztaisīs māju. Zēns ir priecīgs.

Jēkabs – Pūsis ar suni bija skliet. Un viņi ļoti piekusa. Abi iegāzās ūdenī. *Kāpēc viņi iegāzās ūdenī?* Tlakoja pa laivu. Abiem ir auksti tagad. *Ko tu vari pastāstīt par trešo attēlu?* Nu puika taisa sunim laikam būdu.

Kārlis – Abi izskatās, ka laimīgi. Laiva gāzās un iekrita ūdenī. *Kāpēc laiva apgāzās?* Bija caura. *Kāpēc laiva bija caura?* Uzdūra uz zara. *Kāds ārā ir gadalaiks?* Domāju, ka rudens. *Kāpēc tu tā domā?* Auksts izskatās. *Ko tu vari pastāstīt par trešo attēlu?* Baigi neko. Būda būs. *Būvēs sunim būdu?* Jā es tā domāju.

Mārtiņš – Augsts ārā ir. *Kāpēc tu tā domā?* Jo seja sarkana un drēbes mugurā. *Ko tu varētu pastāstīt par otro attēlu?* Viņi nepeldas. Iegāzušies ūdenī. *Kāpēc?* Notika kaut kas. *Kas varēja notikt?* Sasita laivu pret, kaut ko. *Kādas emocijas tev izraisa šis attēls?* Bēdīgs esmu, jo viņiem ir auksti. Aizpeldēs uz krastu. Zēns darbnīcā taisa sunim māju.

Kristaps – Man pašam mājās ir suns un man patīk suņi. Smaida viens otram viņi. *Kāds attēlā ir gadalaiks?* Izskatās, ka silts nav. Jo rudens ārā. *Pēc kā tu spried ka ir rudens?* Es spriežu pēc apģērba zēna. Ūdenī var redzēt, ka augsts viņiem. *Kas notiek trešajā attēlā?* Suns gaida priecīgs, kad uzbūs viņam zēns māju.

Adrians – *Ko tu vari pastāstīt par pirmo attēlu?* Es tur redzu puiku un suni. *Kādi viņi izskatās?* Laikam priecīgi. *Laikam priecīgi?* Ir priecīgi. *Ko vari pastāstīt par otro attēlu?* Laiva apgāzusies ir. *Kas vēl tur notiek?* Ūdenī puika un suns. *Kas vēl tur notiek?* Peld viņi krastā. *Ko gatavo pūsis trešajā attēlā?* Zāgē koku būs sunim būdu. *Ko dara suns?* Sēž suns skatās.

Oskars – Laukā ir rudens. Abi priecīgi. Dosies ūdenī ar laivu kopā. *Ar ko viņi kopā dosies ūdenī?* Abi tikai un kāps laivā kāps. Iekrita ūdeni, jo daudzījās. Puika turas pie suņa. *Vai pūsis izskatās nobijies?* Izskatās, jo ir ūdenī abi. *Ko vari pastāstīt par trešo attēlu?* Suns tur āmuri laikam palīdzēs puikam. *Ko pūsis tur dara?* Viņš vienkārši zāgē. *Ko viņš varētu gatavot?* Sunim būdu gan jau.

Māris – Pirmajā attēlā redzu suni ar zēnu. Abi bija atnākuši no pastaigas. Priecīgi abi divi, jo smaida abi. *Ko vari vēl pastāstīt par pirmo attēlu?* Saģērbies ir silti un galvā cepure. Lapas ar iekrāsojušas. Abi iekrituši ūdeni un laiva apgāzusies. Nobijušies pel uz krastu. *Kāpēc domā, ka viņi ir nobijušies?* Jo sejā var redzēt. Ko pastāstīsi par trešo attēlu? Baigi neko daudz. Puika zāģē un suns tur āmuri zobos. Abi atkal smaida.

Aleksandrs – *Kas notiek pirmajā attēlā?* Viņi stāv un smaida. Ko vēl vari pastāstīt kas tur notiek? Nezinu varbūt, ka puika ir saģērbies silti. *Kāds tev liekas ir gadalaiks attēlos attēlā?* Man liekas, ka rudens varētu būt. *Kāpēc tu tā domā?* Nu tāpēc, ka lapas krūmam ir krāsainas. *Ko redzi otrajā attēlā?* Ūdeni un laiva apgāzusies. *Kas vēl tur notiek?* Tas notiek, ka viņi ir ūdenī. *Kāpēc viņi ir ūdenī?* Es domāju, ka laiva atsītās pret, kaut ko un uzdūrās. *Ko tu vari pastāstīt par trešo attēlu?* Neko daudz. Suns skatās, kā puika zāģē. *Ko viņš varētu gatavot?* Būdu noteikti, ko citu.

Savukārt tālāk būs neliels ieskats kvalifikācijas darba autores jūnijā veiktajā pētījumā un darba autore secināja, ka:

Loreta - stāstot pēc sižetiskās kartiņas veida stāstījumu veidošana iet raiti, bet runājot par loģikas ievērojamu stāstījumā kaut, kas reizēm sajūk. Turklāt darbojošās personas atpazīst bez problēmām. Stāstījumā emocijas izraisa suns, jo kā Loreta stāsta viņai ļoti patīk suņi.

Līga – prot stāstīt par redzēto sižetiskajās attēlu kartiņās un stāstot ir nepieciešams uzdot jautājumus, bet stāstot pamato savu viedokli. Turklāt ir vietas, kur stāstījums neveidojas loģiski pareizs. Savukārt pilnīgi atpazīst darbojošās personas.

Paula – droši stāsta par attēlā redzamo un pamato savu viedokli. Stāsta īsi un saprotami. Kad tiek uzdots jautājums prot uz to atbildēti. Attēlā pazīst darbojošās personas visas.

Dita – savukārt ilgāk domā skatoties sižetiskajā kartiņā un stāstījums sagādā grūtības, stāsta īsi. Stāstot nedaudz sabēdājas, jo ir bērni, kas mudina ātrāk stāstīt. Stāstījums brīžiem ir neloģisks, bet darbojošās personas atpazīst un prot nosaukt. Ir nepieciešama konkrētu jautājumu palīdzība. Ar skolotājas uzmundrināju stāsta nedaudz drošāk.

Marta – stāstījums vietām neloģisks, bet ar jautājumu palīdzību stāstījums veidojās loģiskāks. Turklāt stāstījums īss, bet skatoties uz Martu izskatās, ka viņa ir priecīga stāstot. Darbojošās personas atpazīst.

Madara – ko redz to stāsta un skaņas izrunā pareizi. Stāstījums pamazām izveidojās loģiskās ar skolotājas jautājumu palīdzību, bet stāsta ar visu nopietnību. Attēlā darbojošās personas atpazīst.

Karlina- nedaudz sakautrējās pirms stāstījuma, bet ar skolotājas jautājumu palīdzību stāstījumu iesāk drošāk. Nedaudz ir nepieciešama palīdzība lai stāstījums veidojas loģiskāks. Savukārt stāstījumā var saprast, ka viņai ir ļoti žēl suņa un zēna, kas ir ūdenī. Darbojošās personas pazīst un prot arī pamatot savu viedokli kāpēc redzamajā attēlā tā notika.

Jēkabs – stāstījumā ir dažus vārdus grūtāk saprast, jo R burtu neizrunā, bet lieto l burtu. Ļoti labi pastāstīja pēc attēla, ko zēns uztaisīs sunim, jo viņi ar tēti esot taisījuši sunim ar mājiņu. Darbojošās personas atpazīst.

Kārlis – stāstījums veidojas ar skolotājas jautājumu palīdzību, bet stāsta. Brīžiem stāstījums neveidojas loģiski saprotams, tāpēc palīgā tika ņemti jautājumi. Savukārt darbojošās personas atpazīst.

Mārtiņš – darbojošās personas atpazīst un stāsta droši. Turklāt ir brīži, lai stāstījums veidotos loģiski pareizs ir nepieciešama jautājumu palīdzība. Prot pamatot arī savu viedokli kāpēc tā notika un pastāsta ļoti labi, ko zēns tur dara.

Kristaps – stāstījumu veido īsu un saprotamu un stāstījums veidojas loģiskāks ja nedaudz palīdz ar jautājumiem. Darbojošās personas atpazīst un ļoti labi prot pamatot savu viedokli, kā arī pozitīvas emocijas izraisa kur ir zēns ar suni.

Adrians – kautrīgi un nedroši stāsta, bet ir nepieciešama jautājuma palīdzība bieži. Turklāt ir vārdi kurus ir grūtāk saprast un stāstījuma loģisks veidojums ir nepieciešama ar palīdzību.

Oskars – stāsta pēc tā, ko redz, bet lai veidotos loģiskākas stāstījums ir nepieciešams uzdot jautājumus. Stāsta īsi un ir vārdi kurus ir grūtāk saprast, jo klusi runā. Darbojošās personas atpazīst.

Māris – stāsta droši un saprotami un stāstījums veidojas loģisks, bet vietām ir nepieciešama palīdzība. Prot labi pamatot savu viedokli par attēlā redzamo. Darbojošās personas atpazīst un prot nosaukt.

Aleksandrs – stāsta ar grūtībām un tāpēc ir nepieciešama jautājumu palīdzība. Savukārt, lai stāstījumus veidotos loģiskāks ir nepieciešams diezgan daudz jautājumu palīdzība. Savu teikto pamato. Darbojošās personas prot atpazīst un izraisa emocijas attēls.

Savukārt, kā jau iepriekš darba autore minēja, ka šis stāstījums pēc attēla sižetiskajām kartiņām tika stāstīts jūnija mēnesī, kad grupu apmeklēja gandrīz visi bērni. Turklāt nākošo mēģinājumu darba autore veiks oktobra sākumā, lai varētu saprast un secināt, kas ir mainījies bērna stāstījumā. Turklāt tiks izmantota tā pati sižetiskā kartīte, lai spētu novērot bērna stāstīt prasmes izaugsmi.

Darba turpinājumā darba autore stāstīt prasmei izmantos pasaku „Garā pupa”. Bērniem pasaka tika izlasīta vairākas reizes, kā arī pasaka tika pārrunāta.

Tālāk bērnu stāstīt prasme par pasaku tiks attēlota tabulā (sk.1.tabula)

1. tabula Bērnu stāstīt prasmes pētījuma sākumā

Bērna vārds	Kritēriji/ Vērtējums			
	Prasme stāstīt par, dzirdēto, redzēto literāro darbu	Prasme ievērot stāstījuma loģiku	Prasme saprotami un secīgi stāstīt pieredzes stāstus	Prasme nosaukt darbojošās personas
1.Loreta	3	2	2	3
2.Līga	2	2	2	3
3.Paula	3	2	2	3
4.Dita	2	1	1	3
5.Marta	2	2	2	3
6.Madara	3	2	2	3
7.Karlīna	2	2	2	3
8.Jēkabs	2	1	1	3
9.Kārlis	2	1	1	3
10.Mārtiņš	2	2	2	3
11.Kristaps	3	2	2	3
12.Adriāns	2	1	1	3
13.Oskars	2	1	1	3
14.Māris	2	2	2	3
15.Aleksandrs	2	1	1	3

Darba autore kritērijus vērtē pēc trīs apguves līmeņiem, kas ir norādīti Pirmsskolas mācību programmā.

- 3.punkti – apguvis : stāstījumu veido patstāvīgi.
- 2.punkti – turpina apgūt: ar skolotājas palīdzību stāsta drošāk.
- 1.punkts – sācis apgūt: stāstījums veidojas sarežģīti. Stāsta tikai tad, kad skolotāja uzdod jautājumus.

Loreta- Pasaku stāsta loģiski ievēro darbības gaitu soli pa soļiem. Atpazīst labo un slikto rīcību pasakā, bet brīžiem aizmirst kā sauc vircu un ka zirga asti sauc par sariem.

Savukārt nebaidās uzdot jautājumus ja kaut ko ir piemirsu. Grib stāstīt tuvu pasakas scenārijam.

Līga – Stāstot cenšas ievērot stāsta secību. Brīžiem sajauc pameitas darbības ar īstās meitas darbībām. Ir vietas, kur ir jāpalīdz ar jautājumu palīdzību.

Paula – Stāsta īsi un pamato savu viedokli. Nebaidās uzdot jautājumu, kas īsti bija virca, jo aizmirsu. Izsaka savas domas par meiteņu rīcību. Darbojošās personas prot nosaukt.

Dita – satraucas stāstot, ka nav pareizi sapratusi un neatceras literāro darbu. Jautājumi tiek ņemti palīgā un tad stāstījums veidojas loģiskāks. Savukārt pati mēģina pastāstīt, ko savā attēlā ir attēlojusi un kas tur notiek. Darbojošās personas atpazīst. Aizmirst vārdu virca.

Marta – stāstu stāstot uzreiz pasaka, kura vieta stāstā patīk viss vairāk. Diezgan droši pamato savu viedokli par stāstā notiekošo. Ir vietas, kur stāstījums veidojās neloģisks. Turklāt tad palīgā tiek ņemti jautājumi un tad jau izdodas daudz labāk.

Madara – Stāstot ievēro stāsta secīgumu. Ir vietas, kur ir nepieciešams uzdot jautājumu lai varētu pamatot savu viedokli. Darbojās personas pazīst un izsaka savas domās kāpēc tēli pasaka izturas labi gan slikti.

Karļina – stāstu stāstot līdz jūt vecītim, kā pret viņu izturējās. Stāstot brīžiem sajauc pameitu ar īsto meitu. Jautājumi palīdz drošāk stāstīt un tad jau ar stāsts veidojās loģiskāks.

Jēkabs – brīžiem stāstu stāstot ir jāpārjautā, ko teica. Turklāt brīžiem diezgan klusi runā pie sevis. Tāpēc ir nepieciešama jautājumu palīdzība lai arī stāstījums veidotos loģiski pareizs.

Kārlis – Sākumā jau ir nepieciešams uzdot jautājums, lai varētu sāk stāstīt kas tur attēlots. Turklāt cenšas stāstīt diezgan līdzīgi pasakas sižetam. Darbojošās personas atpazīst, bet vārds virca izraisa grūtības.

Mārtiņš – īsi pastāsta, kas tur notika. Stāstījumā sajūk darbības loģiskums, ko pirmo vecītis lika darīt un ko pēc tam. Turklāt ar jautājumu palīdzību stāsta jau ievērojot stāsta secīgumu. Darbojošās personas pameitu ar īsto meitu grib vienkārši saukt par pirmo un otro meiteni.

Kristaps – stāstot iesāk stāstu par meiteni, kas izturējās labi pret vecīti un pamato kāpēc. Darbojošās personas grib arī saukt par meitenēm pirmo vai otro. Vārdu virca aizmirst tā vietā vircu noraksturo, kā smirdīgu ūdeni. Ir vietas, kur ir vajadzīga jautājumu palīdzība lai stāsts veidotos loģiski pareizs.

Adrians – Jautājumi ir nepieciešami stāstījuma sākuma lai arī spētu ievērot loģiskumu savā stāstījumā. Turklāt darbojošās personas pameitu sauc par labo meiteni, un īsto par ļauno. Savu viedokli cenšas pamatot, kāpēc tā uzskata.

Oskars – lai spētu drošāk stāstīt. Palīgā tiek ņemti konkrēti uzdot jautājumi. Darbojošās personas spēj atpazīt, un izsaka savas domas par darbojošos personu attieksmi.

Māris – Iesākot stāstīt jau uzreiz pastāsta kura slikti rīkojās un kura labi. Ar jautājumu palīdzību konkrēti paskaidro savu viedokli kāpēc tā uzskata. Stāstījums lai veidotos loģiskāks ir vajadzīga kāda jautājuma uzdošana.

Aleksandrs – Pastāsta, ko ir uzzīmējis. Ar jautājumu palīdzību cenšas stāstīt jau drošāk un loģiskāk veidojas stāstījums. Darbojās personas pameitu un īsto meitu sauc par meitenēm. Līdz jūt vecītim, kā pret viņu izturējās.

2.3. Pedagoģiskais procesa bērnu stāstīt prasmes veicināšanai

Lai sekmētu bērnu stāstīt prasmi, darba autore izmantoja arī youtube lai bērni pasaku redzētu video veidā „Zvēri un abras taisītājs”¹. Kad pasaku bijām noskatījušies, pārrunājām tieši par to, kas bija pasakā un, kas tur notika. Palīgā arī tika ņemti jautājumi, lai bērni spētu drošāk atbildēti. Kad pasaka jau bija vairākas reizes noklausīta un labi zināma un tad jau bērni paši rotaļas veidā izspēlēja mazu **uzvedumu** „Zvēri un abras taisītājs”. *Savukārt darba autore novēroja, ka ja bērniem piedāvā viņiem interesējošas pasakas, tad bērni brīvajā laikā paši labprāt izspēlēja pasakas sižetu. Izspēlējot pasaku “Zvēri un abru taisītājs”, bērniem jau stāstījums raisījās bagātīgs un arī loģiski pareizāks. Darbojošās personas atpazīna, skatoties uz bērniem likās, ka viņi ļoti labi ir iejutušies šajās lomās.*

Kādā dienā tika arī izmantota visiem nu jau zināma pasaka „Trīs sivēntiņi un vilks” . Pasaku pārrunājām, un tad bērni paši iedvesmoti vēlējās izspēlēt un iejusties varoņu lomās. Tā nu bērni lomas sadalīja, un izspēlēja pasaku „ Trīs sivēntiņi un vilks”²

¹ (www.youtube.com/watch?v=TQhdd6IMrc).

² www.youtube.com/watch?v=I0ywdJfQV9I).

Kvalifikācijas darba autore secina, ka bērniem patīk pasakas klausīties gan tad, kad skolotāja lasa, gan arī tad, kad viņi skatās un klausās video versijā.

Stāstīt prasmes veicināšanai arī tikai izmantotas bērnu pašu **veidotās gleznas**. Bērni paši stāstīja, kas gleznā ir attēlots un kas tur notiek. Tālāk būs neliels ieskats dažu bērnu stāstījumā par gleznoto gleznās. Attēlā atspoguļots Martas zīmējums.



4. attēls. Martas zīmējums.

Marta: Mans stāstījums ir par meža zvēriem. Viņi kādā naktī izdomāja sarīkot savā starpā sacensības. Skrējieni notika naktī un lapsa uzvarēja. Viņi atpūtās pēc skrējiena. Zaķis no maisa izvilka spīdīgas bumbas un sāka egli rotāt. Beigās meža zvēri ejot apkārt izrotātajai eglei dziedāja un dejoja dejas. Mēness ar zvaigzni arī dejoja un visi bija priecīgi.

Kvalifikācijas darba autore secina, ka Marta stāstījumu veido patstāvīgi. Stāstot Marta ir drošāka un stāstījums ir loģiski saprotams.

5. attēlā atspoguļots Paulas zīmējums.



5. attēls. Paulas zīmējums

Paula: Kādā dienā spīdēja saule un viņai priekšā pienāca mākonis. Tad sāka līt stiprs lietus. Un lietus lija, lija un tad lietus beidza līt un tad parādījās ļoti, ļoti skaista varavīksne. Un tad debesīs parādījās putni. Putni lidoja uz siltajām zemēm un varavīksne pamāja putniem. Saule smaidīga izlīda no mākoņiem. Varavīksne ar sauli uzsmaidīja viens otram un devās mājās. *Kvalifikācijas darba autore secina, ka Paula labi stāsta par savu gleznu. Stāstījumu veido pastāvīgi. Ir prieks un interese klausīties viņas stāstījumā.*

Nākamajā attēlā atspoguļots Karlīnas zīmējums



6. attēls. Karlīnas zīmējums

Karlīna: Šis ir brīnumu mežs, kur aug daudz sēnes. Tur aug bekas, gailenes, mušmires. Vienā dienā ar grozu rokā vecītis aizgāja sēnot uz brīnumaino mežu. Viņš salasīja daudz bekas, gailenes. Viņš ieraudzīja lielo mušmiri, kura sāka ar viņu runāt. Vecīt ieliec mani groziņā. Vecītis teica, ka neliks grozā. Tad mušmire atkal vecītim nelika mieru. Vecītis viņai teica, liecies mierā es tevi nelikšu grozā. Un vecītis aizgāja prom. Un mušmire palika raudot. Vecītis salasīja pilnu grozu ar sēnēm, un devās mājās. Saule vecītim uzsmaidīja, jo viņš nepaņēma mušmiri. *Kvalifikācijas darba autore secina, ka Karlīnas stāstījums ir bagātīgs un pārējiem ir interesanti klausīties. Karlīna stāstījumu veido pastāvīgi un stāstot ir drošāka. Stāstījums ir loģisks un labi saprotams.*

7.attēlā atspoguļots Ditas zīmējums



7.attēls. Ditas zīmējums

Dita: Reiz mežā mazā mājiņā dzīvoja princese Elza. Princesei bija spējas ar kurām viņa uzbūra visādas lietas. No rīta atlidoja vienradzis. Viņi abi divi aizlidoja uz pilsētu pēc baloniem. Viņi izrotāja mežu un vakarā svinēja Elzas dzimšanas dienu. Elza dejoja kopā ar taureņiem un eņģelis spēlēja dziesmas. Pēc dejas viņi draudzīgi kopā ēda kūku.

Kvalifikācijas darba autore secina, ka Ditai patīk stāstīt pēc savas veidotās gleznas. Dita stāstot ir drošāka un pārliecinošāka. Stāstījumu stāstot skatās attēlā, bet stāstījumu veido patstāvīgi. Stāstījums ir loģiski saprotams.

Kvalifikācijas darba autore secina, ka bērniem patīk gleznot un stāstīt savus radītos stāstus. Katra bērna stāstījums ir savādāks un interesants. Klausoties katra bērna stāstījumā, katra bērna stāstījums bija savādāks un atšķirīgāks. Bērniem ļoti labi gāja stāstījumu veidot patstāvīgi. Stāstot viņi tā, kā izdzīvoja savu stāstu un ar to gribēja dalīties ar citiem bērniem. Stāstījumi bija labi saprotami un secīgi. Darbojošās personas savā gleznā pazina. Bērniem patika skatīties, ko paši ir uzgleznojuši un radīt savu stāstu. Bērniem ir vairāk jādod iespēja stāstīt savus stāstus un ļaut radīt jaunus.

Stāstīt prasmes veicināšanai bērniem bija uzdevums zīmēt pasaku „Garā pupa”. Bērni pēc zīmējuma stāstīja paši savu pasaku. Tālāk būs neliels ieskats dažu bērnu stāstījumos.

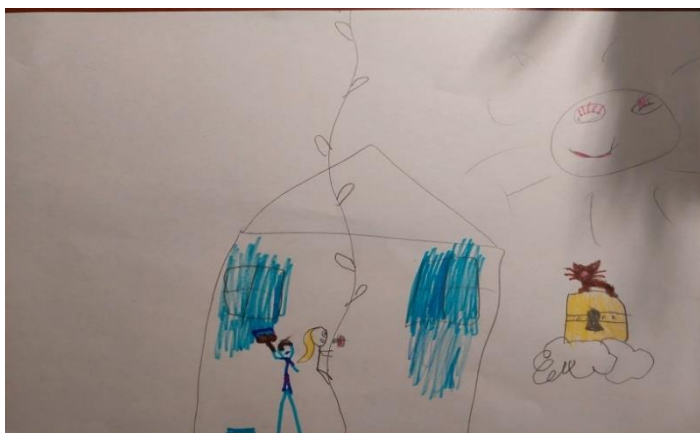
Loreta: Princese sēž uz lapas, un brīnās cik gara pupa izaugusi. Un tad princese domā, kas tur augšā varētu būt. Viņa uzkāpj augšā pa pupu un ierauga skaistu skatu ar sauli. Princese satiek vecīti un vecītis liek viņai viss kaut, ko darīt. Viņa visu izdara un kļūst bagāta. Loretas zīmēto pasaku sk. 8.attēlā.



8. attēls Loretas zīmētā pasaka

Kvalifikācijas darba secina, ka Loretas pasaka ir īsa un skaidri saprotama. Loreta stāstījumu veido patstāvīgi.

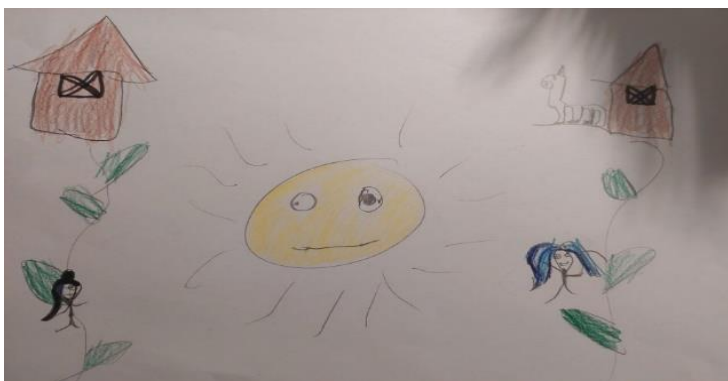
Aleksandrs: Kādreiz dzīvoja meitene un viņa pelnos ieraudzīja pupu. Kamēr tētis krāsoja māju tikmēr meitene uzrāpās augšā pa pupu. Meitene ierauga mājiņu un ieiet mājiņā, un ierauga vecīti. Pēc kāda laika vecītis viņai lika ļoti daudz strādāt. Bet viņa darīja, kā viņa uzskatīja par pareizu. Un tad viņa visu bija pabeigusi. Vecītis bija izbrīnīts par meitenes labo rīcību. Vecītis lika aiziet uz veco māju un paņemt lādi, bet viņš brīdināja, tur sēž kaķis uz vienas lādes, to neņem. Meitene aizgāja un ieraudzīja divas skaistas lādes. Viņa paņēma to lādi, kur nesēdēja kaķis. Viņa atvēra lādi un ieraudzīja lielu bagātību. Viņa bija ļoti laimīga un viņa no prieka nošļūca lejā pa pupu. Aleksandra zīmēto pasaku sk. 9. attēlā.



9. attēls Aleksandra zīmētā pasaka

Kvalifikācijas darba autore secina, ka Aleksandra pasaka ir bagātīga notikumiem un labi saprotama. Prot secīgi stāstīt, kas notika.

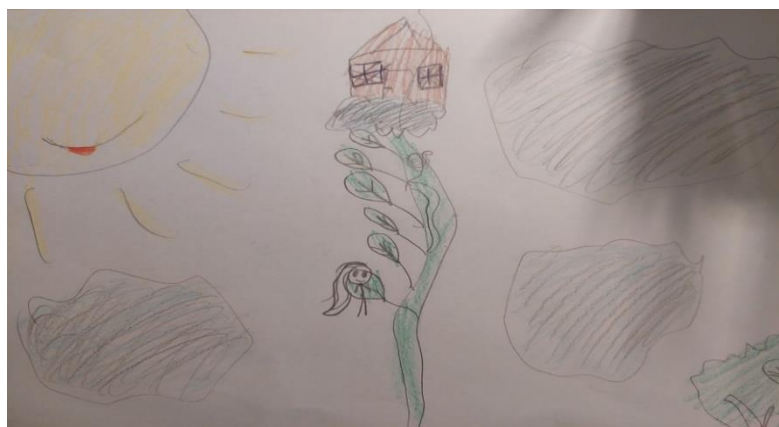
Līga: Kādu dienu dzīvoja labā un ļaunā meitene. Viņas dzīvoja uz pupas lapas. Labā meitene uzrāpās augšā un mājiņā satika vecīti. Vecītis lūdza palīdzēt un viņa palīdzēja. Vecītis bija ļoti priecīgs, ka viņam palīdzēja. Vēlāk vecītis lika aiziet uz mājiņu un brīdināja viņu. Ka, tur ir divas lādes. Ņemt to uz kuras nav kaķis. Ceļā viņa satika savu pus māsu. Pus māsa ieraugot dārgumus ar devās augšā pa pupu. Izpildīja vecīša darbus, ko lika. Vecītis lika iet uz klēti, bet teica lai neņem to lādi, kur sēž melnais kaķis. Viņa paņēma lādi, kur sēdēja kaķis. Kad atvēra lādi, tad no lādes izšāvās uguns. Līgas zīmēto pasaku sk.10. attēlā.



10.attēls Līgas zīmētā pasaka

Kvalifikācijas darba autore secina, ka Līgas stāstījums ir loģiski saprotams. Stāstījumu veido pastāvīgi. Līgas radīto pasaku bija interesanti klausīties.

Kristaps: Ārā spīd saule un sāk veidoties tumši mākoņi. Meitene rāpjas augšā pa pupu. Virs mākoņa ir maza mājiņa. Mājiņā iekšā ir vecītis. Meitene izpalīdzēja vecītim. Taisījās iet prom, bet vecītis teica. Lai aiziet pēc lādes. Viņa paņēma lādi un devās laimīga uz māju. Kristapa zīmēto pasaku sk. 11. attēlā.



11. attēlā. Kristapa zīmētā pasaka

Kvalifikācijas darba autore secina, ka Kristapa radītā pasaka ir īsa, bet konkrēta un labi saprotama. Stāstījumu veido pastāvīgi un stāsta ar prieku.

Kvalifikācijas darba autore secina, ka bērniem ļoti patīk klausīties un skatīties pasaku attēlos. Bērniem patīk pašiem uzzīmēt un skatīties savā zīmējumā stāstīt pasaku. Katra bērna zīmējums ir atšķirīgs un viņa stāstījums arī.

Stāstīt prasmes veicināšanai joprojām rīta aplī **pārrunājām**, ko bērni darīja brīvdienās un rīta aplī bērniem jau bija manāms progress stāstot savus brīvdienas darītos darbus. Stāsti jau bija drošāki un saprotami un secīgi loģiskāki. Tālāk būs neliels ieskats dažu bērnu stāstījumā.

Karlina: Mēs ar tēti brīvdienās bijām pārgājienā uz Cecīļu dabas takām. Ārā bija saulaina un silta diena. Mēs tur redzējām no koka lielu velnu un raganas māju. Es jums ar ieteiktu aiziet tur pārgājienā, tur ir skaisti. Pēc pastaigas mēs ar tēti ieēdām gardās siera maizes, ko mamma bija līdz pagatavojusi. U priecīgi devāmies mājās.

Māris: Brīvdienās mēs ar tēti atkal braucām pie vectēva un taisījām mašīnas. Vēlāk sāka līt lietus un mēs ar draugu spēlējām futbolu. Vakarā atbraucām mājās un skatījās sestdienas mūlteni un ēdu saldumus. Brīvdienas bija foršas.

Kārlis: Es pirmajā brīvdienā ilgi gulēju, bet mamma mani pamodināja. Es nebiju priecīgs, bet mamma teica, ka brauksim man pirkt drēbes un mantas. Braucām uz Rīgu uz Alfu. Es biju priecīgs, jo man nopirka jaunas drēbes. Mamma man ar nopirka čipsus. Brīvdienas man patika.

Kristaps: Es ar mammu un tēti braucām uz laukiem pie omes. Iedzērām tēju un ieēdām kūku. Un izrādās, ka ome man bija nopirkusi jaunu lego. Es omi samīļoju, jo viņa iepriecināja mani ļoti. Vēlāk mēs gājām palīgā omei sakasīt lapas. Vakarā mēs uzcepām āra desas un daudz runājāmies un es spēlējos ar suni.

Dita: Mēs ar mammu bijām aizbrukušas uz dzimšanas dienu. Dzimšanas diena bija viņas draudzenei. Ēdām rasolu un kūku. Paņēmām produktus un drēbes un spēlējām ar Elzu veikalus. Es biju pārdevēja un viņa bija pircēja. Es ļoti priecājos, ka tiku spēlēties brīvdienās ar draudzeni Elzu. Es viņu tik bieži nesatieku.

Adrians: Es ar brāli no rīta jau spēlēju spēles datorā. Mamma teica, lai sakārtojām istabu, bet mēs neklausījām. Mamma palika dusmīga un datoru mums izslēdza. Bijām visi dusmīgi. Atbrauca tētis un braucām viņam līdz uz garāžu labot mašīnu.

Madara: Mamma no rīta bija izcepusi pankūkas. Mazais māšai bija netīra mute ar ievārījumu. Izdarījām rīta darbus un mēs visi devāmies uz svētku laukumu. Bija mazs pārgājiens uz centru. Izbraucām ar rodeļiem. Pusdienas ēdām kafējnīcā. Vēlāk braucām mājās un skatījāmies mūlteni „Sapinušies”.

Oskars: Es gulēju ilgi, jo man nāca ļoti miegs. Ar māsu brīvdienās skatījāmies pa televizoru mūltenes. Pēc pusdienām mēs gājām ārā braukāt ar riteniem.

Kvalifikācijas darba autore secina, ka bērnu stāstījums ir drošāks un pārlicinātāks rīta aplī. Bērniem patīk stāstīt un pārējie klausās ar interesi.

2.4. Pētījuma rezultāti

Darba autore pētījumu beigās ar tās pašas sižetiskās kartītes palīdzību, ar kuru strādāja jūnija mēnesī, individuāli aicināja katru bērnu veidot stāstījumu par redzēto. Šoreiz bērnu stāstījums raisījās labāk, drošāk, mazāk bija jāuzdod uzvedinoši jautājumi.

Iegūtie rezultāti atspoguļoti 2. tabulā.

2. tabula. Bērna stāstīt prasme pētījuma beigās

Bērna vārds	Kritēriji/ Vērtējums			
	Prasme stāstīt par, dzirdēto, redzēto literāro darbu	Prasme ievērot stāstījuma loģiku	Prasme saprotami un secīgi stāstīt pieredzes stāstus	Prasme nosaukt darbojošās personas
1.Loreta	3	3	3	3
2.Līga	3	3	3	3
3.Paula	3	3	3	3
4.Dita	2	2	2	3
5.Marta	3	3	3	3
6.Madara	3	3	3	3
7.Karlīna	3	3	3	3
8.Jēkabs	2	2	2	3
9.Kārlis	2	2	2	3
10.Mārtiņš	3	3	3	3
11.Kristaps	3	3	3	3
12.Adrians	2	2	2	3
13.Oskars	2	2	2	3
14.Māris	3	3	3	3
15.Aleksandrs	2	2	2	3

Kvalifikācijas darba autore, analizējot 2. tabulu secina, ka:

Loreta - ļoti labi māc stāstīt par to, ko redz attēlā un ievēro stāstījuma loģiku. Savukārt, kā jau pētījumā sākumā tika novērots darbojās personas atpazīst un pētījumā beigās nekas nav mainījies un personas darbojās pazīst.

Līga – drošāk un saprotami stāsta par redzēto. Savukārt labi iet ar stāstījuma loģikas ievērošanu. Darbojošās personas pazīst, kā tika novērots arī pētījuma sākumā.

Paula – stāsta diezgan brīvi par to ko redz, un ievēro stāstījuma loģiku. Nekas nav mainījies darbojošās personas pazīst.

Dita – stāstījums nu jau tiek veidots loģiskāks, un prot jau bagātīgāk pastāstīt par to, ko redz. Ir brīži, kad ir vajadzīga jautājumu palīdzība, bet nu progress ir manāms. Darbojošās personas atpazīst.

Marta – ar stāstījuma veidošanu veicās labāk. Bagātīgi pastāsta par to, ko redz attēlā un veido stāstu loģiskāku. Pazīst joprojām darbojās personas.

Madara – Plaši un bagātīgi stāsta, ko redz. Stāstījums ļoti labi saprotams. Darbojošās personas pazīst.

Karlīna – drošāk stāsta par to, ko redz un stāstījums veidojas loģiski pareizs. Personas darbojošās pazīst.

Jēkabs – Neliels progress ir manāms stāstījumā. Ko redz, to īsi un konkrēti pastāsta. Ir arī labāk saprotams, ko stāsta un skaļāk runā. Darbojošās personas joprojām pazīst.

Kārlis – stāsta saprotami un grib plašāk pastāstīt par to, ko redz. Stāsta brīvi un droši. Ar loģikas veidošanu iet labi. Atpazīst darbojošās personas.

Mārtiņš – stāstījums ir bagātīgs un stāsta daudz drošāk, kā sākumā. Nedaudz vēl ir nepieciešama palīdzība, lai stāstījumus veidotos loģiski pareizs. Darbojošās personas pazīst.

Kristaps – droši un bagātīgi stāsta par to, ko redz. Prot pamatot savu viedokli un stāstījumā ievēro loģiku. Pazīst darbojošās personas.

Adrians – stāsta jau nedaudz drošāk par to, ko redz attēlā. Ir redzams jau progress stāstījumā, bet ir vajadzīga jautājuma palīdzība lai stāsts veidotos loģiski pareizs. Darbojošās personas pazīst.

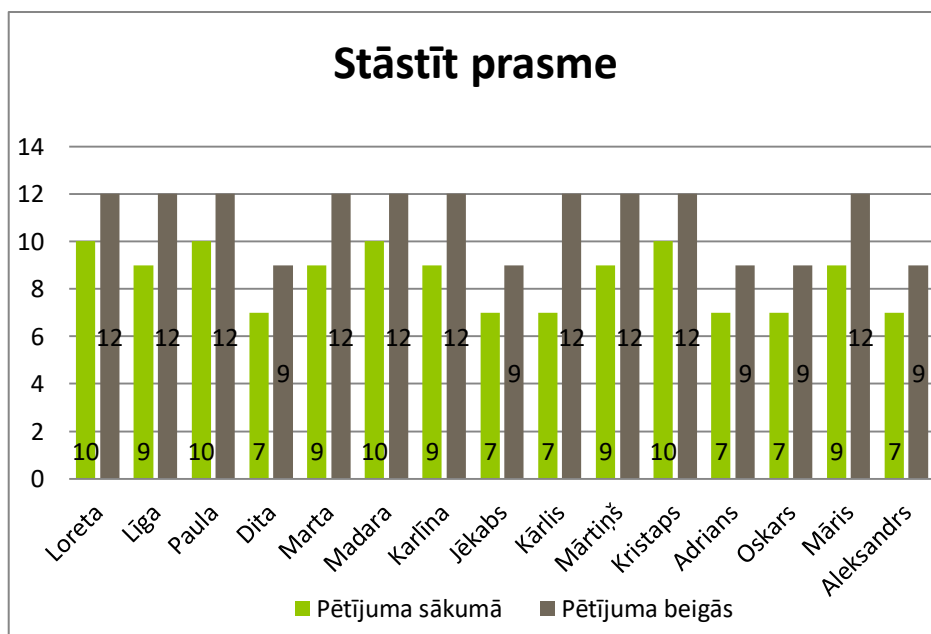
Oskars – stāstījums veidojās jau labāk saprotams, un cenšas jau drošāk stāstīt par to, ko redz. Nedaudz ir nepieciešama palīdzība. Pazīst darbojošās personas.

Māris – saprotami, skaidri, un bagātīgi stāsta par to, ko redz attēlā. Labi ir saprotams, ko stāsta. Pazīst darbojošās personas.

Aleksandrs – ir jau stāstījumā manāms progress un stāstījums tiek stāstīts daudz drošāk, un loģiski pareizāks. Savukārt darbojošās personas pazīst, kā sākumā, tā tagad.

Kvalifikācijas darba autore pētījuma beigās ir novērojusi, ka manāms progress ir redzams.

Kvalifikācijas darba autore pētījuma rezultātus ir apkopojusi un attēlojusi ar diagrammas palīdzību, lai redzētu bērna stāstīt prasmes apkopojumu pētījuma beigās (sk.12.attēlu)



12.attēls Bērnu stāstīt prasme pētījuma sākumā un pētījuma beigās

Kvalifikācijas darba autore, veicot pētījumu sākumā un pētījuma beigās secina, ka bērnu stāstīt prasme ir uzlabojusies. Turklāt ir bērni, kuriem ar stāstījumu veicās ļoti labi, bet ir bērni kuriem ar stāstīt prasmi neveicās diezgan raiti, bet nu arī viņu progress ir manāms.

Savukārt šie bērni (Dita, Jēkabs, Kārlis, Adriāns, Oskars, Aleksandrs) stāsta drošāk, kā arī stāstījumu veido loģiski pareizu. Šo bērnu izaugsmi var dzirdēt viņu stāstījumā, jo tas ir daudz, daudz drošāks un pārliecinošāks. Darbojošās personas atpazīst. Protams brīžiem ir vajadzīga neliela palīdzība, bet tā pa lielam viss ir labi. Bērniem patīk ļoti stāstīt arī, kad viņi redz kad persona kas klausās viņos klausās ar interesi un bērns uzreiz jūtas labāk un to var redzēt viņa sejā. Pilnīgi šķiet, ka stāstot stāstu viņš tā, kā atplaukst to stāstot.

To labi varēja redzēt bērnu sejās un ar lielu interesi viņi klausījās pasakas. Turklāt stāstot par savu veidoto gleznu stāstīja ar tādu lepnumu. Katrs uz lapas izlika to, kas

visvairāk patika pasakā un prata arī pamatot kāpēc to zīmēja un pastāstīja savu pasaku pēc sava zīmējuma. Katra bērna pasaka bija interesanta un atšķirīga. Rotaļāties bērni labprāt paši ņēma iniciatīvu savās rokas un izspēlēja pasakas sižetu iekšā grupas telpā gan āra laukumā. Novēroju to, ka bērniem patīk pārgērbties un iejusties pasaku tēlos.

Tāpēc var teikt, ka pētījums ir izdevies, jo bērnu stāstīt prasme ir daudz labāka, kā pašā pētījuma sākumā. Ļoti labi noderēja teorētiskā daļā ievāktā informācija bērnu stāstīt prasmes veicināšanai. Mums apkārt ir tik daudz lietas un vietas par, ko veidot stāstījumus! Atliek tikai tās izmantot, lai veicinātu bērnu stāstīt prasmi!

Secinājumi

1. Rotaļnodarbības sekmē bērnu uzmanības noturības un domāšanas attīstību, māca uz klausīt citus bērnus un izteikt savas domas konkrēti un citiem saprotami.
2. Bērnu stāstīt prasmi sekmē pieredzes stāsti, radošie stāsti, kolektīvā stāsta veidošana un ar rotaļlietu palīdzību ieviesti dramaturģiski stāsti.
3. Lasīšana un pārrunas papildina un nostiprina bērnu zināšanas, aktivizē vārdu krājumu un pilnveido emocionalitāti un stāstīt prasmi.
4. Darba autore secina, ka tieši sestajā dzīves gadā bērnam aktīvi bagātinās vārdu krājums notiek sekmīgāka skaņu un gramatiskā kategoriju lietošana, teikumi ir īsi un ar konkrētu domu, bērns spēj patstāvīgi atbildēt uz jautājumiem.
5. Bērnu stāstīt prasmes veicināšanā ļoti svarīga ir vide, kurā bērns uzturas dienas laikā. Jo bagātīgāk iekārtota vide, jo bērnam interesantāk. Bērnam uzreiz pavērās lielākas iespējas stāstīt par to, ko redz un, kā jau mēs noskaidrojām arī rotaļlietas mēs varam ņemt palīgā, lai bērns varētu bagātīgi un radoši pastāstīt stāstu, jo viņš rada savu stāstu.
6. Svarīga un pat nozīmīga daļa stāstīt prasmes attīstībai ir emocionālā atmosfēra, lai bērns ar mums vēlētos kontaktēties labprātīgi un viņš vēlētos ar pieaugušo runāt.
7. Pieaugušajiem ir jāievēro un jāpamana bērna intereses un vajadzības, kā arī jāspēj pamanīt, ko bērns tiešām vēlas darīt, par ko vēlas runāt.
8. Kvalifikācijas darba autore secina, ka lasītā teksta intonācija un jautājumi, kurus uzdod pieaugušas, arī veicina bērna stāstīt prasmi. Būtiski ir tas, kādā intonācijā mēs stāstam un uzdodam jautājumus bērnam. Bērnam dzirdētais stāsts vai stāstītais izraisa emocijas. Savukārt emocijas var būt prieks, sajūsma, vai arī kādas no bēdīgām emocijām.
9. Kvalifikācijas darba autore veicot pētījuma secināja, ka atstāstīt zināmu pasaku bērnam ir vieglāk, nekā veidot stāstu pēc sižetiskajām kartītēm. Vislabprātāk bērni stāsta pieredzes stāstus saviem vienaudžiem un pieaugušajiem, kuriem uzticas (tika novērots rīta aplī).
10. Kvalifikācijas darba autore secina, ka izvirzītais mērķis tika sasniegts un pētījumā izvirzītie uzdevumi tika izpildīti. Darba sākumā izvirzītā hipotēze apstiprinājās.

Priekšlikumi

1. Lai tiktu veicināta stāstīt prasme pedagoģiskajā procesā ir jālasa dažāda veida grāmatas. Tādā veidā mēs bagātinām bērna vārdu krājumu. Pēc pasakas izlasīšanas tā jāpārrunā. Pētījuma laikā tika novērots, kad pasaka tika izlasīta vairākas reizes un bērna stāstījums jau bija drošāks.
2. Svarīgi ir veidot pozitīvu kontaktu ar bērnu, lai apkārt ir pozitīva vide. Bērnam jājūtas labi grupiņā, lai viņš justos novērtēts, uzklausīts un saprasts. Šī pozitīvā gaisotne no pedagoga, gan no vides apkārt palīdzēs bērnam ar interesi iesaistīties mācību procesā.
3. Lai palīdzētu bērnam sekmēt stāstīt prasmi ir nepieciešams atrast laiku ar viņu, strādāt individuāli, jo bērnam tas ir vajadzīgs.
4. Lai varētu pilnvērtīgāk pilnveidot bērna stāstīt prasmi ar konkrēto uzdevumu, ir jāpamana īstais brīdis, kad bērnam piedāvāt uzdevumu.
5. Ieviest pastaigas biežākas ārpus bērnu dārza teritorijas. Tas tikai rosinās bērnu vēlmi izteikties un stāstīt, un tiks bagātināts vārdu krājums. Būtu arī vēlams pasaku lasīt pastaigas laikā, jo šīs visas lietas sekmēs bērna stāstīt prasmi.
6. Lai spētu pilnveidot bērnu stāstīt prasmi, būtu ieteicams darbā izmantot visus iepriekš minētos stāstījumu veidus. Stāstījuma veidi bērnam palīdzēs būt drošākam un bērnam būs lielāka interese dalīties ar citiem savos stāstos.
7. Vēl var uzsvērt, ka jautājumi un intonācija palīdz stāstīt prasmes pilnveidei. Uzdot konkrētus jautājumus, lai bērns spētu atbildēt bagātīgāk un vairāk, kā tikai ar vienu vārdu.

Literatūras un avotu saraksts

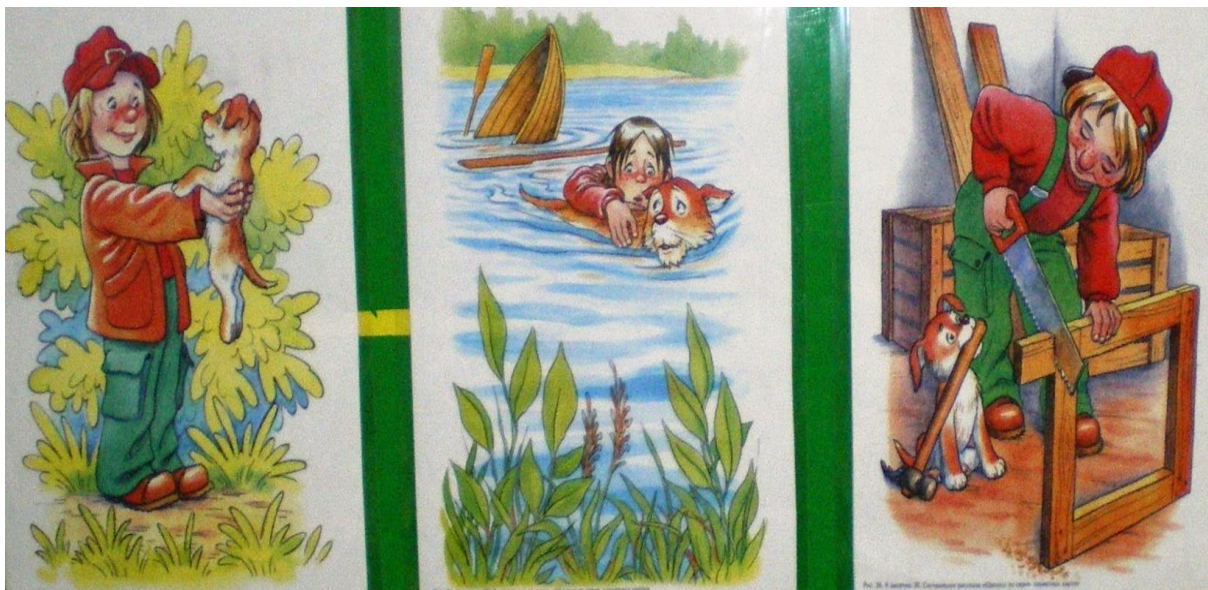
1. Anspoka, Z. (2011) *Sākam mācīties pirmais izdevums. Tagad*. Zinātniski metodiskais materiāls. Skatīts 21.08.2021 https://maciunmacamies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/tagad_6_11_pdf
2. Batņa, V. (2007) *Rosināt bērna iekšējo pasauli*. Rīga: Raka
3. Zīriņa T., (2016) *Aptaujas metodes izmantojums bērna vārdu krājumu izzināšanā*. Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā. Raka. Zinātne. Skatīts 04.08.21 https://www.lamba.lv/attachments/publications_final/1_Berņuvāloka_2_LAMBA_RA_KA_2016.pdf
4. Cerību Zvaigzne un Velku Biedrība (2005) , *Rotaļa. Apmācības brošūra ģimenēm ar bērniem kuriem ir funkcijas traucējumi*.
5. Cupure, I. (2011). *Stāstīt prasmes veicināšana pirmsskolas vecuma bērniem ar valodas sistēmas nepietiekamību attīstību*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte
6. Dzintere, D (2000) *Bērns, kā vērtība ģimenē*. Rīga: SIA Izglītības soļi.
7. Dzintere, D (2002) *Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē*. Rīga. Izglītības soļi.
8. Dzintere, D (2007) *Vecuma grupu valodas īpatnības Latvijā: lingvistiskais sociālās un kultūras aspekts: Valsts pētījumu programma Letonika: pētījumi par vēsturi, valodu un kultūru*. SIA Izglītības soļi .
9. Dzintere, D, Stangaine, I. (2005) *Rotaļa bērna dzīvesveids*. Rīga: Raka.
10. Dzintere, D., Stangaine, I. Augstkalne, D. (2014) *Bērnu komunikatīvās kompetences attīstība*. Rīga: Raka.
11. Eņģele, Z. Tauriņa, A. (2017). *Pirmskolas vecuma bērna stāstīt prasmes pilnveide. Bērnu valoda Latvijā 21. gadsimtā*. Rīga: Zinātne
12. Freiberga, I., Dzintere, D., Augstkalne, D (2009) *Bērna valoda jaunradē un rotaļās*. Rīga: Izglītības soļi.
13. Freiberga, I., (1997) *Literatūra kā pirmsskolas vecuma bērna iztēles un jaunrades attīstītāja*. Zinātniskie raksti. Rīga: Vārti
14. Freiberga, I., (2013) *Literārais darbs, kā līdzeklis pirmsskolas vecuma bērna personības attīstība sekmēšanai pedagoģiskajā procesā*. Promocijas darbs. Liepājas Universitāte

15. Golubina, V (2007), *Pirmskolas pedagoga rokasgrāmata*, Rīga: SIA Izglītības soļi.
16. Hoff, E (2009), *Language development and writing skills*. Skatīts 12.09.2021 <https://www.childencyclopedia.com/sites/default/files/textes/experts/en/622/language-development-at-an-early-age-learning-mechanisms-and-outcomes-form-birth-to-five-years.pdf>
17. Hoff, E (2009), (2005). *Language Development* Skatīts 12.09.2021 <https://www.tadkiroatun.id/wp-content/uploads/2020/09/Wajib-04-Erika-Hoff-Language-Development-2008-Cengage-Learning.pdf>
18. Irbe, A, Lidenberga, S. (2014). *Bērns mācās runāt ģimenē*. Rīga: Raka.
19. Kalvāns, Ē, (2018), *Attīstības psiholoģija*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģijas akadēmija.
20. Kaņepēja, R (2003), Iepazīstināšana ar apkārtni. Literatūra. Runas attīstīšana. Rakstīt un lasītmācīšana. *Es gribu iet skolā*. Rīga: SIA Puse Plus.
21. Kaņepēja, R (2012), *Runas attīstīšana būtiska pedagoģiskā darba sastāvdaļa pirmskolā. Ceļā uz skolu*. Rīga: Zvaigzne ABC.
22. Killick, S., Bofey M., (2012) *Building relationships-through-storytelling Retrieved from thefosteringnetwork.org.uk* Skatīts 14.09.2021 <https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/default/files/content/building-relationships-through-storytelling-31-10-12.pdf>
23. Kristapsone, S, (2014) *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. Rīga. Zinātne
24. Lasmanis, A, (1999). *Pedagoģijas un psiholoģijas pētījumu plānošana un norise*. Rīga: SIA Mācību apgāds
25. Lieģeniece, D, (1999). *Kop veseluma pieeja bērnu audzināšanā*. Raka
26. Lieģeniece, D, I. Nazarova (1999), *Veseluma pieeja valodas apguvē*. Raka
27. Lieģeniece, D. (1998) *Pirmsskolas vecuma bērna audzināšanas un personības veidošanās problēmas*. Rīga: Mācību apgāds NT
28. Markus, D, (2003). *Bērna valoda: no pirmā klieziena līdz pasakai*. Rīga. Raka
29. Metodiskais materiāls pedagogiem darbam ar izglītojamiem ar jauktiem attīstības traucējumiem. (2013). Rīga: VISIC,
30. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmas īstenošanai, VSIC,(2016).Skatīts30.06.2021 https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist_pdf

31. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas skolotājam. Mācību satura un pieejas plānošana. Skatīts 20.07.21 <https://mape.skola2030.lv/materials/EyaX6weuRJNcEn2Fisde2g>
32. Miltiņa, I, Skribanovska Z, (2020). *Saistītās runas sekmēšana*. Rīga: Raka.
33. Ņikiforovs, O, (2007). *Psiholoģija pedagogam*. Rīga: Izglītības soli.
34. *Pirmsskolas vecums 3-6 gadi*. Skatīts 10.07.2021
[https://www.maras.lv/?per_row \[8568564\]=4](https://www.maras.lv/?per_row [8568564]=4)
35. Plaude, I, (2001) *Sociālā pedagogija*. Rīga: Raka.
36. Puškarevs, I (2001). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Raka.
37. Stangaine, I. (2015) Pirmsskolas vecuma bērnu sarunvaloda rotaļā. *Bērna valoda Latvijā*. Rīga: Zinātne.
38. Stangaine, I (2015). *Bērna dzīves darbība rotaļā. Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā*. Rīga: Raka
39. Svence, G., (1999). *Attīstības psiholoģija*, Rīga: Zvaigzne ABC.
40. Šteinberga, A (2006) *Vispārīgā un personības psiholoģija*, Rīga: Jumava
41. *University of Hawaii at Hilo HOHONU* (2016).
<https://hilo.hawaii.edu/campuscenter/hohonu/volumes/documents/HohonuVol142016.pdf>
42. Vorobjovs, A. (2000) *Vispārīgā psiholoģija*. Rīga: SIA Izglītības soli.

Pielikumi

1.pielikums attēla sižetiskā kartiņa



2.pielikums „Garā pupa”

Vienai mātei bija divas meitas: īstā meita un pameita. Savu īsto meitu māte ļoti izlutināja, bet pameitu spieda pie grūtiem darbiem. Reiz pameitai bija jālasa no pelniem pupas ārā. Viņa cauru dienu dzīvoja raudādama, kamēr tās no pelniem izdabūja, bet viena pupa tomēr bija aizmirsusies. Pa nakti šī pupa pelnos bija izaugusi līdz pašām debesīm. No rīta pameita bija pirmā kājās; viņa priecājās par garo pupu un uzlīda pa zariem debesīs. Augšā tā ieraudzīja mazas mājiņas ar pus sakritušu istabiņu. Istabiņā bija slimš vecītis. Tikko pameitu ieraudzījis, tas sirsnīgi lūdzās, lai izkurina pirti.

Jā, jā tētiņ, tik pasaki man, kur malku.

Malkas te, meitiņ, tuvumā nav. Ej aiz kūtīm, tur atradīsi maitas kaulus, kurini ar tiem pašiem!

Bet pameita domāja: Kā ar kauliem lai pirti kurina? Labāk tecēšu uz mežu pēc malkas un pārnesīšu to uz muguras mājā.

Drīz malka bija pārnesta, pirts izkurināta. Viņa iegāja pie vecīša, sacīdama: Tētiņ pirts nu gatava, bet kur es ņemšu ūdeni?

Tuvumā, meitiņ ūdens nekur nav. Ej aiz kūtīm, iesmel vircu un ņemt to par ūdeni!

Bet pameita domāja: Kā ar vircu mazgāties? Labāk tecēšu uz mežu, uzmeklēšu avotiņu un pārnesīšu labāko ūdeni.

Kad ūdens bija sasildīts, tā iegāja pie vecīša, sacīdama:

Tētiņ, ūdens nu pasildīties, bet kur es ņemšu pirts slotu?

Tuvumā, meitiņ pirts slotas nekur nedabūsi. Ej aiz kūtīm, tur dabūsi veca zirga asti.

Bet pameita domāja: Kā ar zirga asti pērties? Labāk tecēšu uz mežu pēc bērza zariem.

Kad pirts slota bija apgādāta, tā iegāja pie vecīša, sacīdama:

Tētiņ, nu viss pagādāts, nāc uz pirti!

Bet vecītis sacīja: Labprāt ietu, bet nevaru paiet. Ņem mani aiz kājām un velc uz pirti!

To dzirdēdama, pameita paņēma vecīt pār pleciem un aiznesa to nešus uz pirti. Kad vecītis bija balts, tad tā to aiznesa atkal tāpat atpakaļ gultiņā.

Klausies, meitiņ, tagad gribu par tavu labo sirsnību aizmaksāt. Ej uz klēti un ņem to šķirstiņa zīda drāniņu; tik neņem no tā šķirsta, kur sarkanais kaķis virsū.

Pameita paņēma zīda drāniņu, nokāpa pa pupu zemē un paglabāja drāniņu savā klētī. Otrā dienā, uz klēti iedama, tā atrada ka klēts bija pilna ar dārgām mantām.

Nu pamāte bija gaisā par to, ka pameita bagātāka par īsto meitu. Beidzot tā sagudroja īsto meitu sūtīt arī pa pupu uz debesīm pēc mantām.

Īsta meita uzlīda debesīs un atrada to pašu vecīti vecajā istabiņā. Vecītis lūdzās, lai izkurinot pirti.

Jā, jā, kurinātu gan, bet tev jau nav malkas.

Tuvumā malkas nav. Ej aiz kūtīm, tur atradīs maitas kaulus ko kurināt.

Īstā meita paņēma maitas kaulus un izkurināja pirti. Nu tā iegāja istabā ūdeni prasīt.

Tuvumā ūdens nav. Ej aiz kūtīm, tur atradīs vircu.

Īstā meita iesmēla vircu un tad iegāja istabā pirts slotu prasīt.

Tuvumā pirts slotas nebūs. Ej aiz kūtīm, tur atradīsī veca zirga asti.

Īstā meita nolika zirga asti par pirts slotu un tad gāja vecīti uz pirti aicināt.

Bet vecītis sacīja: Labprāt ietu, bet nevaru paiet. Ņem mani aiz kājām un velc uz pirti!

Īstā meita paņēma vecīti aiz kājām un aizlika to uz pirti.

Kad vecītis nomazgājās, tad tā atkal paņēma to aiz kājām un atvilka gultā atpakaļ. Nu vecītis arī viņai sacīja, lai ejot uz klēti un paņemot no šķirstiņa zīda drāniņu; tikai lai neņemot to, kur sarkanais kaķis virsū guļot.

Bet klētī īstā meita paņēma to drāniņu, kur kaķis virsū tupēja, jo tā bija daudz jaukāka par to otru.

Tagad tā steidzās pa pupu zemē un nolika zīda drāniņu klētī.

No rīta īstā meita pirmo reizi savā mūžā piecēlās agri jo agri un steidzās uz klēti dārgās mantas skatīties. Bet, līdzko klēts durvis atdarījās, te uguns versme izšāvās pretim un aprija visa ēku.

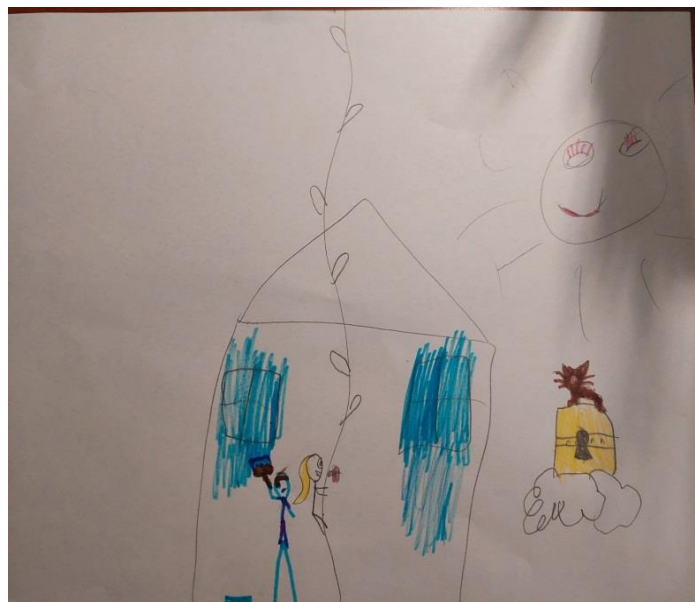
(Latviešu tautas pasakas)



3.pielikums. Pasaka „Garā pupa”

Pasaka „Garā pupa”

bērnu zīmējums



4.pielikums Bērnu veidotās gleznas



GALVOJUMS

Es, Santa Ozola- Ozoliņa

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u.c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijas (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām, u.c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbībā un tā pielikumos norādītās atsauces.

Darba autors

Santa Ozola- Ozoliņa

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums:

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs / Maģistra darbs izstrādāts
(atbilstoši pasvītrot)

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors _____ Santa Ozola- Ozoliņa

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs Docente, Dr. paed., Inga Stangaine

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs / Maģistra darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20. __. gada _____ sēdē. protokola Nr. _____

vērtējums _____

(vērtējums)

(vērtējums ar vārdiem)

Valsts pārbaudījuma

komisijas priekšsēdētājs _____

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)